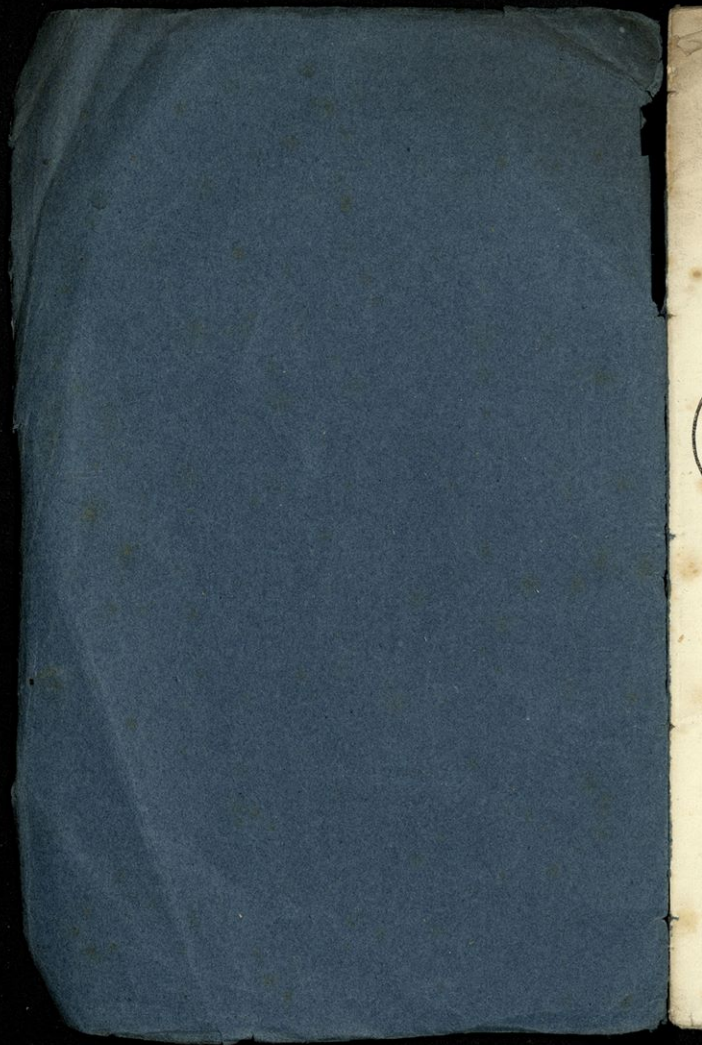

II

C. 26184

11

26184

SPISJE

ZA

slovensko mladino.

Drugega pomnoženega natisa.

Spisal

Andrej Praprotnik,

učenik v mestni glavni šoli v Ljubljani.

V Ljubljani, 1866.

Založil in ima na prodaj **Matija Gerber**, bukvovez.

Natisnil **J. Rud. Milic.**

Pervi del.

Spisne vaje.

I. Imenovanje.

1. Se imenujejo in zapisujejo reči in osebe.

Postavim:

Ktere reči so v šoli? ktere domá v hiši? Kdo stanuje v hiši?

V šoli so: tabla, miza, stol, klopí, peč, vrata, okna, križ, podobe, abecednica, knjige, zemljovidi . . .

Domá v hiši so: miza, stol, klop, polica, skrinja, postelja, ura, podobe, ogledalo, kolovrat . . .

V hiši stanujejo: oče, mati, stari oče, stara mati, stric (ujec), teta (ujna), brat, sestra, deček, deklica, sin, hči, stričnik, stričnica, hlapec, dekla, pastir . . .

Kdo prideluje živež? Kdo dela za stanovanje? Kdo dela za obleko?
Imenuj različno orodje! Ktero rabi kmet? ktero zidar? ktero
tesar? ktero kovač?

Najtej dele človeškega telesa! Kteri so drevesni deli?

Ktere reči vidimo v vasi? ktere v mestu? Imenuj več vasí in mest!
Napiši več potokov in rek!

Imenuj bolj znane hribe in gore!

Najtej vse domače živali! Ktere živali živé v gojzdu?

Ktere ptiče poznaš?

Ktere drevesa rastejo domá na vertu? ktere v gojzdu?

Najtej več cvetic! Ktere cvetice cvetejo zgodaj? ktere bolj pozno?

Imenuj nekaj strupenih rastlin!

Povej nekaj rudnin!

Zapiši vseh dvanajst mesecev v letu z domačimi in s ptujimi imeni!

Kteri so štiri letni časi?

Kteri prazniki so v letu?

2. Se imenujejo in zapisujejo osebe in reči mnogih djanj in lastnost.

Postavim :

Kdo se uči? Kdo lovi? Kaj je leseno?

Učenec se uči. Učenka se uči. Deček se uči. Deklica se uči. Mlad se uči. Star se uči . . .

Lovec lovi. Mačka lovi. Lesica lovi . . .

Miza je lesena. Stol je lesen. Omara je lesena. Motovilo je leseno . . .

Kdo ali kaj poje? Kdo kupuje? Kdo prosi? Kdo prede? Kdo ukazuje? Kdo vboga?

Ktere reči so kamnene? ktere železne? ktere platnene?

Ktere reči so bele? ktere so višnjeve ali modre? ktere so rudeče? ktere so černe?

Ktere reči so sladke? ktere so grenke? ktere so kisle?

Ktere reči so gorke? ktere so merzle? ktere so mehke? ktere so terde?

II. Popisi.

1. Se zapiše, kakošna je kaka reč.

Postavim :

Miza, bukve, popir, pero, drevo.

Miza ima eno, dve, tri ali štiri noge in miznico. Je bela, olikana ali pobarvana. Je na štiri vogle, podolgasta ali okrogla, velika ali majhna, nova ali stara, terdna ali polomljena.

Bukve imajo stranice in liste. So v usnje ali v popir vezane, ali pa niso vezane. So na štiri vogle, velike ali majhne, nove ali stare, podučne ali kratkočasne, slovenske, ali niso slovenske, pisane ali natisnjene.

Popir je bel ali pisan, tanak ali debel, čeden ali omazan, prazen, popisano ali natisnjeno.

Pero je zgoraj obraščeno, spodaj pa gladko in votlo. Je belo ali sivkasto, debelo ali tanko, celo ali obrezano.

Drevo je v tla vraščeno. Ima korenine, deblo, veje, mladike, listje, cvetje in sadje. Je zeleno ali suho, košato ali redko, ravno ali krivo, nizko ali visoko, mlado ali staro, rodovitno ali nerodovitno.

Zapiši, kakošen je les, kamen, zlato, srebro, železo, obleka, predivo, platno, steza, cesta, vodnjak, kozolec, vert, njiva, travnik, buča, čebula, lipa, hrast, breza, verba, vijolica, šmarnica!

2. Se zapiše, iz česa je kaka reč.

Postavim:

Stol, peč, zid, streha, most.

Stol je lesen; je iz terdega ali mehkega lesa, ali pa iz šibic spleten.

Peč je iz ila, ali pa je železna.

Zid je iz kamnja, iz opeke ali cegla, peska in apna.

Streha je slamnata, iz opeke ali ceglata, ploščasta, skodlasta ali bakrena.

Most je zidan iz velikih obrezanih kamnov, ali je lesen iz terdnih in močnih hrastov in mecesnov, ali pa je železen, ali iz čolnov ali železnih verig narejen.

Zapiši, iz česa je nož, kozarec, skleda, glavnik, jopa, klobuk, rokavica, kruh, sir, klobasa, potica, plot!

3. Se zapiše, za kaj ali čemu je kaka reč.

Postavim:

Vrata, okno, žlica, sklednik, kolovrat.

Vrata so zato, da se lahko vun in noter hodi.

Okno je zato, da se v hišo sveti, in da se lahko vun pogleda.

Z žlico zajemamo in jemo.

V sklednik se shranjujejo sklede in drugo tako orodje.

Na kolovrat se prede predivo in volna.

Zapiši, za kaj ali čemu je peč, dimnik, klet, stopnice, streha, kosa, serp, škarje, šivanka, klešče, sveder, il, volna, svila, dlaka!

4. Se zapiše, kaj kaka oseba ali reč dela, in kaj se z njo godí.

Postavim:

Učenec, pastir, konj, vol, ptica.

Učenec hodi v šolo; posluša lepe nauke; se uči brati, pisati, šteti, moliti, peti in še veliko drugih reči. Kedar ne vboga, ali če je celó hudoben in poreden, ga starši ali učenik posvarijo ali še celó oestro strahujejo.

Pastir pase živino in drobnico po pašnikih in gojzdih, spomladi in jeseni tudi po senožetih in praznih njivah. Hudo mu je, kedar mu vročina pripeka, ali pa deževje ali mraz nadleguje. Naj hujše pa mu je, kedar začne živina bezljati, ali pa drobnica prav hudo po gobah iti.

Konj dela na polji in drugej. Vozi in nosi v daljne kraje ljudi in blagó, in mora veliko prenesti in preterpeti. Kedar se postara, ga konjederec vzame.

Vol nam pomaga delati doma in na polji. Orje in vlačí na njivah. Vozi dreva in steljo. Kedar doraste, ga opitajo in pobijejo za meso.

Ptica leta visoko po zraku, po gojzdih, senožetih in vertih. Si nanosi gnjezdo. Znese jajčica, in iz njih izvalí mlade. Nekatere ptice lepo pojó in ljudem kratek čas delajo. Druge pobirajo škodljive gosence po drevji in črve po njivah. Ptičarji in pastirji jih veliko ulové in končajo.

Zapiši, kaj dela mizar, kaj dela kosec, kaj dela kmet, kaj se vse godí s človekom!

5. Se zapiše vse, kar se vé od kake osebe ali reči.

Postavim:

Bog, človek, ovca, pes, krava, golob, cvetice.

Bog je neskončno, nezapopadljivo bitje. Je povsod, in vendar ga ne vidi nobeno človeško okó. Nikdar ni

biti začel, in nikdar ne bode jenjal biti. Večen je. Iz nič je vstvaril nebo in zemljo, angelce in človeka, ter vse druge reči. Bog je neskončno svet. Vse, kar je dobrega, ljubi; kar je hudega, sovraži. Bog je neskončno dobrotljiv do svojih stvari. On nam dá, da smo živi in zdravi, da nam ljubo solnce sije po dnevu, blede luna in mile zvezdice po noči; on zapové, in na polji rastejo žita, trava in cvetice. On deli po svoji previdnosti vsem stvarem, kar jim je treba. Posebno ljubeznjivo pa Bog skerbí za človeka. Njegova vsemogočna roka pa tudi zbuja prestrašne viharje na zemlji, in kaže brezštevilnim zvezdam prave pota po neizmernem podnebjí. On ohraňuje in vlada vse, kar je vstvaril.

Človek je iz duše in telesa. Kar se vidi, je telo; duša pa je duh, in se torej ne vidi. Človek vidi z očmi, posluša z ušesi, duha z nosom, pokuša z ustmi, posebno z jezikom, in čuti skoraj s celim životom. Vendar bi telo nič ne vidilo, nič ne slišalo, in nič ne čutilo, ko bi duše v človeku ne bilo. Duša tedaj storí, da je človek živ. Duša pa tudi storí, da človek misli in razumé, kaj da je to ali to.

Ovca ima štiri noge, in je večidel bela ali črna. Daje nam mleko in volno. Ima dobro meso in loj. Iz njene kože delajo kerznarji kožuhe. Iz ovčjih čev se delajo strune.

Pes ima štiri noge in precej dolg život. Váruje hišo, in pase in zavrača živino. Rad se prilizuje in derží človeka. S ojstrim nosom tudi osledí zverino, in jo z velikim veseljem goni. Naj raji jé meso in gloda kostí; vendar tudi skoraj vse jé, kar se človeku prileže. Če mu ni dobro, včasi travo grize in žrè. Kedar se razjezi in zdraži, laja, tuli, renčí in tudi popade.

Krava ima štiri noge, dva roga in parklje na nogah. Je dlakasta, rudečkasta, bela, pisana ali črna. Nam daje teleta, mleko, sir in maslo. Kedar jo pobijejo, dá meso, loj, kožo in roge za glavnike in druge reči.

Golob je prav lepa in snažna živalica. Ima perje, perute, kljun in dve nožici. Perje ima večidel tamno pepelnato, na vratu pa višnjevo, zelenkasto in zlato, ki se lepo spreminja in sveti. Leta naglo, lahko in precej

visoko. Živí se večidel z zernjem, ki ga pobira po njivah in drugih krajih. Ona znese jajca, in zleže mladiče. Golobje meso je dobro.

Cvetice so rastline, ki lepo cvetejo in prijetno dišé, nas kratkočasijo in veselé. Po njih čebelice med beró, in otroci jih tergajo, si pletejo vence, in si z njimi igrajo. Iz njih se narejajo tudi mnoge zdravila. Rastejo po vertih, senožetih, travnikih, gorah in gojzdih. Zapiši vse, kar veš povedati od voznika, konja, voza, statev, vode!

6. Se zapiše, v čem ste si dve osebi ali reči podobne, in v čem si niste podobne.

Postavim :

Vas in mesto, rež in pšenica, pomlad in jesen.

Vas in mesto je kraj, kjer ljudje prebivajo. V vasi in mestu so hiše in cerkve. V vasi in mestu je veliko dobrih in poštenih, pa tudi dosti hudobnih in sirovih ljudi. V vasi in mestu so lepi verti in zalo drevje. — Pa v vasi so večidel le kmečki ljudje, ki se pečajo s poljem in živinorejo; v mestu pa stanujejo gospoda, vradniki, učeniki, zdravniki, kupci, umetniki, ki imajo vsak po svojem stanu drugačne opravke. V vasi so hiše majhne, večidel lesene, tamne in s slamo pokrite; v mestu so pa skoraj vse zidane, svitle in z opeko pokrite. V vasi se večidel hiša ne derží hiše; v mestu se pa hiša derží hiše, in lepo verstí ena za drugo.

Rež in pšenica je žito, ki na polji raste. Rež in pšenica se seje jeseni in pomladi. Rež zraste na bilki in klasji, in se požanje, posuší in omlati; pšenica ravno tako. Iz reži in pšenice se lahko moka zmelje in kruh speče. — Pa pšenica raste bolj počasi in je tudi debelša in terdnejša, kakor pa rež. Rež je zgodaj, pšenica pa pozno zrela. Pšenično zernje je kratko in debelo, reženo pa dolgo in drobno. Iz pšenice se naredí lepa bela moka, iz reži pa bolj slaba in črna. Iz pšenice se speče lepa in bela pogača, iz reži pa le črni kruh.

Pomlad in jesen ste letna časa. Pomladi in jeseni je veliko veselega in prijetnega. Pomladi in jeseni

sta dan in noč enako dolga. Pomladi in jeseni rado dežuje, in so hladne noči. Pomladi in jeseni orjejo, sejejo in vlačijo. — Pa pomlad se začne, kedar zima mine; jesen pa nastopi, kedar je konec poletja. Pomladi je od dné do dné zmiraj prijetneje in gorkeje, jeseni pa od dné do dné bolj merzlo in neprijetno. Pomladi je dan zmiraj daljši, noč pa krajša; jeseni je ravno narobe. Pomladi začnejo drevesa zeleneti in cvesti, jeseni se pa obleté in gole postajajo. Pomladi žita rastejo in cvetejo, jeseni se pa žanjejo in domu spravljajo. Pomladi ptiči gnjezda delajo in lepo pojó, jeseni pa večidel jenjajo peti. Pomladi se vse oživlja in veseli, jeseni pa vse umira in razpada. Jesen nas spomni, da bomo tudi mi enkrat umerli in razpadli; pomlad pa nas opominja, da bomo kdaj zopet iz groba vstali.

V čem so si podobne in v čem si niso podobne te le reči: stol in klop, ogledalo in okno, voz in čoln, cerkev in hiša, ovca in krava, solnce in luna, Kranjsko in Koroško?

7. Se zapiše, kaj pomeni kak izrek ali pregovor.

Postavim:

Bob v steno metati. Rana ura zlata ura. Roka roko umiva. Vsaka ptica tje leti, kjer se izvali. Za pridnega je za vsakim germom petica.

„Bob v steno metati“ se pravi: brez vspela delati, — ali: delati kaj, kar nič ne zdá. „Rana ura zlata ura“ se pravi: Zjutranji čas je za delo naj bolj pripraven, — ali: Zjutraj se naj ložeje dela. „Roka roko umiva“ se pravi: Kdor je z ljudmi dober, so tudi ljudje z njim dobri, — ali: Kdor drugim rad pomaga, mu tudi drugi radi pomagajo. „Vsaka ptica rada tje leti, ker se izvali“ se pravi: Vsak človek je naj raji domá. „Za pridnega je za vsakim germom petica“ se pravi: Pridni človek si povsod lahko kaj zasluži in pridobi.

Zapiši, kaj se pravi: Mojo pesem bodeš pel. Derva v gojzd nositi. Koga v kozji rog vgnati. Ni piškovega oreha vreden. Rakom žvižgati. Brez potu ni medu. Po hudi tovaršiji rada glava boli.

Resnica oči kolje. Hišni prag naj večja planina. Iz dobre šole prirastejo boljši časi. Boljša je žlica soka v miru, ko polna miza jedi v prepiru. Prava vera je luč, materni jezik pa ključ do prave omike.

8. Se zapiše, kako se kaka beseda različno govori.

Postavim :

Križ, pero, sladko, brati.

Križ. Bog Sin nas je na svetem križu odrešil. Znamnje svetega križa delamo z desnico. On ima križ na persih. Vsak človek ima svoj križ. Svoj križ moramo voljno nositi. Kristus pravi: „Ako hoče kdo za menoj priti, naj vzame svoj križ“.

Pero. Pišemo z jeklenim ali z gosjem peresom. Ura ima pero. Ključevo pero odpira ključavnico. Nekteri stoli in blazine imajo peresa. Voz se ziblje na peresih. Deček ima peresa za klobukom. Tiček se pozná po perji. Bog že vé, komu perje lomi.

Sladko. Med je sladak. Spanje je sladko. Beseda je sladka. Nič ni slajšega nad dobro vest. Ne bodi presladak, da se kdo s teboj ne posladká!

Brati. Učenec se uči brati. Otroci gredo jagode brat. Brat je šel češnje brat. Mašnik bere sveto mašo. Na obrazu se mu bere, da je dober človek.

Razloži ravno tako besede: petelin, drevo, kup, valiti, kositi, kopati!

9. Se zapiše, kako se kaka reč dela.

Postavim :

Povedati, kako in kaj se dela na polji, vertu, v mlinu in v kovačnici; kako se kruh peče, kako se dela maslo, in kako sir, kako se drevesa cepijo i. t. d.

Kako se na polji dela.

Na polji delajo ljudje in živina. Naj pred se izvozi gnoj na njivo. Potlej se raztrosi. Ratej vpreže vole v plug, derží z levo roko ročnik, z desno pa otiko, in

odpravlja z njo grude. Kedar je zemljo s čertalom in lemežem razoral, vseje seme, in njivo z brano povleče. Ko žito dozori, ga ženjice požanjejo in s poreslom v snope povežejo.

Kako se na vertu dela.

Na vertu se koplje z motiko in lopato, in potleje se seme seje ali sadike sadé. Mlade drevesca se obrežejo in z žlahtnimi cepovi pocepijo. Kedar je suša, se mora cveticam, sadikam in drevescem skerbno prilivati, da se ne posušé.

Kako se v mlinu dela.

V mlinu so kolesa in kamni večidel tako narejeni, da jih voda goni in vertí. Žito se spè na kamen, in izpod kamna se moka melje. Laneno seme, proso in ječmen se tudi v stopah obdeluje.

Kako se v kovačnici dela.

V kovačnici je ognjišče, ki se mu ješa pravi. V ješo se dene oglje, v oglje se vtakne železo, in po tem se z mehom piše, da se oglje užgè in železo razbeli. Kedar je železo goreče, se vzame s kleščami iz ognja, se položi na naklo, ter se s kladvom kuje in obdeluje, da iskre leté. Tako se delajo žebliji, podkove, šine, verige, sekire in druge reči. Obdelano železo se v vodo vtakne, da se shladí.

Kako se kruh peče.

Kruh se naredí iz moke. Moka se dene v niške, se prilije kropa in se drožja primesi. To se osolí in dobro premeša, da testó postane. Testo se pustí, da se vzdigne. Vzdignjeno testó se še enkrat pregnjete in se v hlebe, hlepce ali štruce razdelí, ki se po tem v razbeljeno peč vsadé, in tako dolgo pusté, da se dobro spečejo.

Kako se maslo dela.

Maslo se dela iz mleka. Sladko mleko se dene v sklede in se pustí, da se skisa. Kedar se kisa, se loči

na dvoje. Mrenica, ki na verh stopi, se imenuje smetena. Spodaj je pa kislo mleko. Smetena se z mleka posname, in v čerfi ali kaki drugi posodi spravi, dokler se je dovolj ne nabere. Kedar se je dovolj nabere, se dene v pinjo, in se z veslom mede, dokler se ne umede, to je, dokler se maslene drobtinice v celo kepo ne sprimejo, drugi ostanki pa ostanejo v pinjenem mleku. Kedar se to zgodi, imamo že sirovo maslo, ktero se v štruce ognjete in pri ognji raztopi in skuha. Kedar se kuha, padejo tropine na dno; kar pa bolj pri verhu ostane, je maslo, ki se po tem v kako dežo ali lonec vlije, da se sterdi.

Kako se sir dela.

Navadni domači sir se dela iz kislega, žlahtni pa iz sladkega mleka. Mleko se posname, in se postavi v loncu v gorko peč. Čez nekoliko časa se voda, ki je bila v mleku, na dno usede, in mleko stopi na verh. Potlej se oboje skupaj v rešeto ožmè in razgerne, da se siratka odcedi. Po tem se sir malo osolí in s kimenom potrese, in v skledice ali take torilca vtisne, da je okrogel.

Kako se drevesa cepijo.

Divjaki se na mnogo vižo cepijo. Naj boljše je cepiti z nakladom, naj navadніше pa jih cepljujejo v sklad. Z nakladom se tako le cepi:

Cepič se na debelšem koncu z ojstrim noškom spre-koma en palec dolgo od ene strani do druge odreže, in se zgoraj do drugega ali tretjega popka prikrajša, da je komaj kake tri palce dolg. Tudi divjak se spodaj gori po strani en palec dolgo odreže, in po tem se tako skupaj pritisneta, da je pri obeh koža na koži, les na lesu in steržen na sterženu, da se nič belega lesa ne vidi. Potlej se oboje s pertenim in povoskanim trakom terdo povije, in drevesce je cepljeno.

Ako se hoče divjak v sklad cepiti, se mora naj pred vprek prežagati, ravno tam kjer ima naj lepši les in gladko kožo. Po tem se odžagani divjak z nožem pogladi, ter se postavi nož na sredo debela, in se s kako

rečjo razkolje. V sklad se zabije zagojzdica, da ga toliko razkroji, kolikor je cepič debel. Potlej se vzame cepič, in se poojstri z ojstrim nožkom, kakor zagojzdica. Nožek se namreč zasadi vštric enega popka v cepič, in se toliko prekoma reže, da debelši konec cepiča en dober palec pod tem popkom odletí. Po tem se nož zasadi v nasprotno stran cepiča, in se zopet potegne, kakor na prejšni strani. Dobro se mora paziti, da pri stranicah cepiča koža ostane, in da je vnanja stran nekoliko debelša od znotranje. To mora zato biti, da sklad vnanjo stran povsod na tesnem prime, kedar se cepič vanj vtakne in se zagojzdica zmakne. Zgoraj se toliko cepiča odreže, da nima čez dva ali tri popke. Poslednjič se še divjakova rana s cepivnim voskom zamaže, s cunjjo povije in s trakom ali ličjem poveže, da sklad ne jenja. V sklad se le bolj debeli divjaki cepljujejo.

Kako se naredí in žgè oglarnica ali kopa? kako apnenica?

Kako se gasí apno?

Kako se dela opeka?

Kako se dela lončarska posoda?

10. Se zapiše, kako se je kaj zgodilo in izšlo.

Postavim :

Se zapiše, kako se je izšlo šolsko spraševanje, kako je bilo na sveti večer, kako so učenci svojega učenika k pogrebu spremili i. t. d.

Kako se je izšlo šolsko spraševanje.

Konec šolskega leta je bilo šolsko spraševanje. Prišli so poslušat gospod tehant, gospod fajmošter, oče župan in še veliko drugih gosposkih in kmečkih ljudi. Ko se je odmolilo, se je pričelo spraševati. Naj pred so spraševali gospod katehet iz keršanskega nauka. Potlej je bilo na versti branje, številjenje, spisje in slovnica. Vse je šlo še dosti dobro. Ko so nehali spraševati, stopi mlad deček iz klopi, se ponižno prikloni in začne lepo govoriti. Zahvali se naj pred vsem gospodom, ki so prišli poslušat; obljubi po sprejetih naukih lepo živeti, in

spodbada k temu tudi vse svoje tovarše in tovaršice. Ko deček dokončá, povzamejo gospod tehant besedo, in priporočajo prav živo mladim učencem, da naj bodo pridni in dobri, da naj radi v šolo hodijo, in da naj radi vbo-gajo starše in učenike, ter naj se pridno učijo. Potlej po-kličejo štiri naj pridniši učence in štiri naj pridniše učenke k sebi, jih očitno pohvalijo in obdarujejo z lepimi bu-kvicami. Ko se je to zgodilo, vstanejo vsi učenci in učenke, in zapojejo prelepo pesem: „V nebesih sem domá“. Več poslušavcem so med tem solze v očeh igrale. Vsem pa se je dobro zdelo, da se je spraševanje tako dobro in ganljivo izšlo.

Kako je bilo na sveti večer.

Približal se je božič in sveti večer. Ko se zmračí in pri farni cerkvi Marijo zazvoní, denejo oče žerjavice v čepinjo, vzamejo kadila in blagoslovljene vode, molijo angelovo češčenje, pokadé okoli hiše, in otroci jih sprem-ljajo. Ko nazaj v hišo pridejo, jih že po navadi merzla večerja na mizi čaka. Pri večerji se pogovarjajo, kako se je že marsikteremu na ta večer godilo, kaj je vse vidil in slišal. Posebno vé hlapec povedati veliko praz-nih rečí. Pa oče vse take pravlice na tanko razložé in jih večidel zaveržejo. Ko odvečerjajo, prižgè mlajši sin Jože v kotu pri jaslicah lučice. Vidile so se lepe po-dobice pastirčkov in ovčic. Tudi pozlačeni orehi so se, od stropa bangljaje, prav lepo svetili. Oče vzamejo mo-lek, pokleknejo in molijo sveti rožnikranec, družina pa za njimi. Ko odmolijo, dajo oče Jožku zgodbe svetega pisma, da celi družini prebere sveto dogodbo tega ve-čera. Potlej prinesejo mati pesmiške bukvice, in vsi za-pojejo veselo božičnico. Vsa hiša je v svetem veselji. Ko ura enajst odbije, zabučí pri farni cerkvi veliki zvon. Vse se hití v cerkev napravlјati. Zunaj je terda tema; v cerkvi pa vse svitlo in veselo. Orgle in veselo petje se razlega, in zraven tudi na zvonove tako lepo priterkuje, da skoraj lepše biti ne more. Tako lepo in veselo je bilo na sveti večer. Vsem je veliko prezgodaj minul.

Kako so učenci svojega učenika k pogrebu spremili.

Umerli so gospod učenik. Vsi učenci in učenke so jih preserčno ljubili in spoštovali. Hotli so jih še zadnjič počastiti in pokazati, da so jih resnično ljubili in spoštovali. Ko k pogrebu zazvoní, se hitro zberó in lepo zversté. Za črnim križem gredo naj pred dečki in potlej dekličí, vsi v černo oblečeni. Ko v cerkev pridejo, se pričnejo duhovne molitve, in po tem je sveta maša. Tukaj so sami učenci in učenke mašno pesem peli. Ko vse to mine, se pogrebci vzdignejo in gredo proti pokopališču. Vsi učenci in učenke imajo prižgane sveče, in svetijo, dokler njih ljubeznjivega učenika ne pokopljejo. Marsikteremu so se vidile med tem bridke solzice v očeh, in marsikteri je po svojem učeniku milo jokal in zdihoval. Nazadnje še vsi okoli groba stopijo in prav milo zapojejo zadnjo pesmico: „*Počivaj le mirno*“. Potlej potresejo in nataknejo ves grob s cveticami; še enkrat pokleknejo, molijo, in tako svojega ljubega učenika izročé milemu Bogu v svete nebesa.

Zapiši, kako se je obhajala procesija na svetega rešnjega Telesa dan!

Povej, kako so učenci god svetega Alojzija praznovali!

Napiši, kako je nevihta razsajala!

III. Basni in povesti.

Basni so namišljene pripovedke, povesti pa so resnične, včasí pa tudi namišljene prigodbe.

Preberi večkrat eno naslednjih basen ali povest, povej jo, in potem jo iz glave zapiši!

1. Osel in koza.

Nekdo je osla in kozo skupaj redil. Koza je bila pa oslu nevošljiva zavoljo njegove klaje; zato mu pravi, da se bo z vsakdanjo vožnjo in nošo vsega poterl, in mu svétuje, da naj se obložen, nalašč ob tla meče, kakor

bi ga božjast metala. Potlej bo pa brez dela živel. Oslasti osel kozi verjame. Ko enkrat močno obložen težko nese, telebne v jamo, in se tako pobije, da obleži na pol mertev. Gospodar ročno po zdravnika pošlje. Ko zdravnik ogleda bolnega osla, mu to zdravilo zapiše: „Kozje pljuča na drobno razsekajte, in jih oslu vžiti dajte. To mu bo precej pomagalo“. Gospodar kozo brez odloga zakolje, in osel se zares kmali ozdravi.

Sam v jamo pade, kdor jo drugim koplje.

2. Pes in petelin.

Pes in petelin se sprijaznita in skupaj popotovata. Ko večer pride, se tako pogovorita, da bo petelin na drevesu, pes pa spodaj v votlini prenočil. Ko pa petelin po svoji navadi po noči zapoje, se lesica zbudi, pri-teče in ga prosi, da bi skočil z drevesa, ker bi ga zavoljo njegovega prijetnega glasa rada počastila in objela. Petelin pa ji odgovori: „Vratarja imam spodaj; dokler se pri njem ne oglasiš, ne smem z drevesa“. Lesica teh besed ne premisli, stopi bližej drevesa in zalaja. Pes se zbudi, plane na lesico, in jo naravnost razterga.

Kdor zvito ravná, se kmali kesá.

3. Modra miška.

Miška iz luknjice prileze, in ugleda nastavljeno past. „Oho!“ pravi, „vidiš jo past! Presneti ljudje! dve dilici nastavijo; na zgornjo kamnja nalože, v sredi med dilicami pa kos slanine nataknejo, da bi miška slanino okusila, past sprožila in se vjela. Pa miši smo modrejše, kakor ljudje. Take zvijače me dobro poznamo. Ne bote me vjeli ne!“ — „Pa povohati,“ pravi miška, „povohati pa dobro slanino vsaj smem. Nosek pasti še ne more sprožiti. Slanino pa kaj rada duham.“ — Miška v past skoči, in slanino prav rahlo povoha. Past je prav mehko nastavljena, in ko se miška slanine dotakne, lop! past zagromí, in miška — mrtva leži.

Kdor nevarnost ljubi, se pogubi.

4. Žaba in vol.

Žaba je vidila vola na travniku, in želi njemu enaka biti. Zatorej začne svojo gerbasto kožo napihovati, ter vpraša svoje tovaršice: „Ali nisem tako velika, kakor je vol?“ „Nisi ne“, ji pravijo. Le še bolj se napenja, ter zopet vpraša: „Sem sedaj vendar velikemu volu enaka?“ Zopet ji odgovoré, da ne. Pa vendar ne neha; z vso močjo se bolj in bolj napenja, in — poči.

Napuh v nesrečo pripravi.

5. Medved in lesica.

Medved in lesica zagledata od daleč panj medu, in pa še nekaj pri njem. „Štor je“, pravi medved, in hitro proti panju plane. Lesici se pervikrat tudi tako zdi, pa vendar še počaka, in bolj na tanko pogleda, ter dobro razloči in vidi, da lovec s pušo pri panji stoji in čaka. Ko bi pihnil, jo pobegne lesica po hosti. Kmali po tem pa zasliši strel, ki je končal medveda.

Kdor ne pomisli, preden kaj stori, se dostikrat v nesrečo zaletí.

6. Mlada koza in volk.

Stara koza je šla na pašo. Pri odhodu zapové svoji kozičici, da ne sme nikomur vrat odpreti, dokler ona nazaj ne pride. Komaj starka odide, glej, ti že začne volk na vrata terkati in z glasom stare koze klicati: „Odpri mi vrata!“ Ali mlada koza, spomnivši se povelja svoje matere, pogleda skoz okno, in ugleda volka. „Ne bom ti vrat odperla ne; zakaj, akoravno ti z glasom moje matere govoriš, te poznam, da si volk, in da mi nič dobrega ne želiš.“

Kdor nauke svojih staršev rad vboga, ga ne tepe nadloga.

7. Lagati ne!

Matiček je z nekim kupcem v daljne kraje popotoval, in se je navadil prav pridno lagati. Ko domu

pride, ga oče neki dan saboj vzamejo v bližnje mesto, kjer še nikoli ni bil. Po poti se od mnogih reči pogovarjata, kako je to in uno po svetu. Dojde ju neki mesar z velikim psom. Pri tej priložnosti reče Matiček očetu: „Vidil sem, že ne vem dobro kje, še desetkrat večjega psa, kakor je ta. Bil je gotovo večji, kakor naš naj večji konj“. Oče, ki precej vedijo, da se je sinek zlagal, pravijo nato: „Ta se ti je znabiti že malo prevelik vidil; pa vse je mogoče, ker v vsakem kraju se še kaj posebnega vidi in sliši. Tudi tukaj“, pravijo oče nalašč, „ne daleč od tod, je čudapoln most, ki je pa tako narejen, da, če tak človek čeznj gre, ki se je tisti dan zlagal, se mu gotovo na njem noga zlomi. Le urno hodi, bova kmali tam“. Matiček, ki vé, kaj mu je, se tega zeló prestraši. Zmiraj bolj zadaj ostaja. Za očetom vpije: „Oče! kako sem vam že od tistega velikega psa pravil, da je tako velik, kakor naš konj? To je res malo preveč, pa tako velik je vendar bil, kakor vol“. Oče jo mahajo tiho in zmiraj hitrejšje naprej. Matiček vpije zopet za očetom: „Ne hodite vendar tako naglo, govoriva še malo od tistega psa. Pes ni bil ravno tako velik, kakor vol, večji je bil pa vendar, kakor kako tele“. Prideta že do mosta; le še kake stopinje jima manjka, in treba jima je čez iti. Oče hočejo naravnost čez, pa Matiček jih prime za roko rekoč: „Ljubi oče! počakajte no še malo, preden čez most greva. Pes ni bil nič večji, kakor drugi psi“. — Oče ga po tem terdo posvaré, in pravijo: „Matiček, lagati ne!“

8. Sraka.

Stari ptičar Matevž je srako imel, ki je znala nekatere besede prav razločno izgovarjati. Če je Matevž rekel: „Sraka! kje si?“ je vselej prav gladko in glasno odgovorila: „Tukaj sem!“ Nobenega ptiča ni ptičar raji imel, kakor to srako. Tudi sosedov Tonče je imel veliko veselje nad njo. Zato je starega Matevža rad in pogosto obiskoval. Ko neki dan Tonče k staremu ptičarju pride, ga ravno ni bilo domá. Tonče željno pogleduje pisano srako, ki po hiši sim ter tje prijazno skak-

ljá. „Ko bi pač jaz kaj takega imel“, pravi sam pri sebi, „to bi bilo kaj prijetno!“ Naglo stopi za krotko srako, jo vjame, in jo v mavho potlači. Potem se misli tiho pobrati in ptiča odnesti; pa pri tej priči stopi Matevž v hišo, in da bi mlademu dečku veselje storil, zakliče po stari navadi: „Sraka! kje si?“ In sraka v dečkovi mavhi prav krepko odgovori: „Tukaj sem!“

Nič ni tako skrito, da bi kdaj ne bilo očito.

9. Nepokorna Jerica.

Jerica je ptičke rada imela. Večkrat je mater prosila in naganjala, da bi ji kakšnega lepega ptička pri ptičarji kupili. „Bom že vidila, če boš pridna“, pravijo mati, „znabiti, da ti kaj kupim“. Nekega dne pride Jerica iz šole. Mati jo v izbi k sebi pokličejo rekoč: „Grem malo od doma, pa bom kmali nazaj prišla. Tukaj na mizi je ta le škatljica; terdo ti zapovem: po nobeni ceni je ne smeš odpreti; še dotakniti se je vari. Če me boš vbogala, ti bom nekaj lepega dala, kedar domu pridem“. Jerica obljubi, da bo vbogala, in mati gredo. Pa komaj so mati dobro na dvorišu, ima Jerica že škatljico v rokah. „Oj, tako je lohna, na pokrovcu so pa luknjice“, pravi, „kaj bi vendar v njej bilo? Mati ne bodo nič vedili, če jo odprem, in drugi me nobeden ne vidi“. Ko jo še malo ogleduje, prizdigne počasi pokrovček, in glej! — lep rumen kanarček zletí iz škatljice, in zažvergolí po izbi. Hitro hoče Jerica ptička vjeti in nazaj v škatljico djati; pa ptiček leta urno od kota do kota, in se ne pusti po nobeni ceni vjeti. Ko tako vsa prepehana in rudeča za ptičkom skače in ga lovi, odprejo mati vrata. „Oj, ti nepokorni otrok!“ zavpijejo, „ali me tako vbogaš? Ravno tega ptička v škatljici sem ti namenila, pa skusiti sem te popred hotla, ali me boš vbogala, kakor si mi obljubila. Vidim, da nisi tako storila; zato bom pa tudi sedaj ptička ptičarju nazaj dala, in ti ne boš nič imela“. Jerica joka in prosi. Vse je prepozno; ptička ne dobí.

Kdor mater ne vboga, se kmali kesá.

10. Skrivna učenica.

Županova Nežica je vselej, kedar so odkosili, nekam zginila, da nobeden ni vedil, kam in kako. Kedar je pa bilo čas v šolo iti, se je zopet prikradla in odpravila. To se je godilo več časa. Starji brat, ki je to že davno zapazoval, sklene, da bo sestro precej pri prvi priložnosti pasel in poiskal, da bo vedil, kaj ima vsaki dan tako gotovega in skrivnega. Ko drugi dan Nežica zopet po svoji navadi gre, stopi Lukec za njo, in gleda, kam bo šla. Nežica gre naravnost po vertu doli v samotno dolinico, kjer je bila senca gostega germovja. Brat gre tudi precej doli, in ko počasi proti germiču stopa in posluša, sliši neke besedice izrekovati in ponavljati, ter zagleda, in vidi na tanko skoz vejice Nežico in pri nji še neko drugo dekelce, Bajtarjevo Reziko, sedeti, kateri pazno v bukvice kaže, in jo uči besede izrekovati in brati. Lukec gre nazaj in pové svojim staršem, kje in kako je Nežico dobil. Vsi so bili veseli, da je Nežica tako dobra, da je čas, ki so ga drugi otroci zaigrali, tako obračala. „Od sedaj zanaprej“, pravijo oče, „naj pride Bajtarjeva Rezika le naravnost k nam, in tukaj naj se učite, kakor jima je ljubo in drago“.

Dober človek tudi skrivaj dobro dela.

11. Miloserčna Ančika.

Ančika, ko gre iz šole domú, sreča na poti staro, slepo ženico, ki ne more dalje po poti. Blagi deklici se revna ženica v serce usmili. Precej se ji ponudi, da ji hoče pomagati in jo po poti peljati. „Sem še majhna“, pravi, „pa peljem vas vendar lahko, ker dobro vidim“. Žena se ji prime za roko, in tako greste počasi dalje. Kmali ji sreča neki gospod, ki postane, in revni slepici darek vbogajme dá. Zraven pa tudi precej popraša, kdo je ta deklica, ki revni slepici tako lepo streže. Ko gospod zvé, da je Ančika celó ptuja deklica in ptuji ubožici tako dobra, ze zeló zavzame, in reče: „Deklica! to je lepo! mlada in majhna si še, pa že vendar tako blagega serca; tudi tebi moram za to nekaj v spomin dati“. Go-

spod sname svoj dragi perstan s persta, in ji ga dá rekoč: „Tukaj vzemi ta perstan, in hrani ga. Kedar dorasteš, ti bo prav; nosi ga, in spominjaj se, da je blago in dobro sercé naj večja lepota za leta mladé“. Ančika se gospodu prav lepo in ponižno zahvali, in hrani lepi perstan. Kedar je bila že stara, je imela še ta spominek in se je spominjala, da je blago in dobro sercé naj večja lepota za leta mladé.

12. Stara verv.

Dva dečka, Milko in Srečko, najdeta staro verv na véliki cesti. Oba bi jo rada imela; zato se začneta za njo prepirati, da se razlega po bregu in dolini. Milko jo derži pri enem koncu, in Srečko vleče za drugega. Precej časa se pulita za njo, in eden drugega vlačita gori in doli po cesti. Naenkrat se verv preterga, in oba dva lopita v lužo. Tako se godí vsem svojglavnim prepircem.

Bolja je kratka sprava, kakor dolga pravda.

13. Želod in buča.

Kmet leží pod hrastom, in premišlja bučevino, ki zraven njega po plotu raste. Kar začnè z glavo odkimovati rekoč: „To mi vendar ne gre v glavo, da una majhna bučevina rodí tako velik in težek sad, močan in velik hrast pa ima tako malovreden sadek. Ko bi bil jaz svet stvaril, bi bil to gotovo drugače naredil. Hrast bi bil mogel roditi velike in po centu težke buče, bučevina pa drobne želodke. To bi bilo veselje viditi!“ — Komaj to izreče, potegne veter, in želod s hrasta odterga. Pade mu ravno na nos, in ga tako udari, da se mu kri pcedí. „O joj!“ zavpije kmet ves oplašén, „sedaj sem pa gorko dobil za svojo modrost. Ako bi bilo to buča, glavo bi mi bila razterla.“

Kar Bog naredí, vse prav stori.

14. Vsem se ne more vstreči.

Mlinar in njegov sin ženeta osla na prodaj. Na poti srečata voznika, ki se jima začudi, in reče: „Vendar sta

nespametna, da pustita osla praznega iti, sama pa peš capljata za njim!“ „Res je taka“, pravi mlinar, in reče svojemu sinu, da naj se na osla usede. Ko dalje gresta, dojdeta drugega voznika, ki dečka stermo pogleda, in pravi: „Ti nesramni sin, ali se spodobi, da ti jahaš, tvoj stari oče pa za teboj težko hodijo in sopejo?“ Deček odsede, in mlinar se spravi na osla. Kmali po tem srečata neko kmetico, ki gre s polja domu, in mlinarja nagovori rekoč: „Vi ste vendar kaj neusmiljeni, da tako široko na oslu sedite, sina pa v blatu pustite!“ Mlinar vzame tedaj še sina k sebi na osla. Komaj gresta še malo naprej, začne že neki čednik na nju vpiti, in pravi: „Ti uboga žival ti! Glej, oba sedita na ubogem oslu; gotovo ga bota končala“. „Kaj pa hočeva sedaj storiti“, pravi deček očetu, „da bova vendar ljudem vstregla?“ „Kar koli storiva“, odgovoré oče, „ne bo vsem prav in po volji. Tukaj veljá pregovor, ki pravi:

Stori, kar veš, da je prav, in ne poslušaj, kaj ljudje govoré“.

15. Medvedova koža.

Bil je v neki zaraščeni hosti medved. Dva serčna lovca se pogovorita, in gresta na lov. Hodita cel dan po hosti, pa medveda vendar ni. Na večer gresta v gostivnico, in si dobro večerjo in dragega vina prinesiti ukažeta. „Ne bo več en dan“, pravita; „in medveda bova imela. Povsod sva ga že sledila. Pijmo le na medvedovo kožo“, pravita gostivničarju; „ta bo dobro plačala“. Pili so ga, da je bila miza mokra, in drugi dan se zopet zgodaj na medveda odpravita. Ravno proti poldnevu je bilo, kar res pride medved po hosti, in strašno nad njima renči. Eden lovcev ustrelí; pa medved ne pade. Hitro, kar je bilo mogoče, plane en lovec na drevo, in jo vendar še srečno odnese. Drugi pa, ki je bil še nekoliko zadaj, si še ustreliti ne upa. Na tla pade in se potuhne, kakor da bi bil mertev. Medved pride k njemu, ga okoli preberne, na usta in na nos povoha, ter jo mahne svojo pot naprej. Lovcu na drevesu so se med tem tudi dobro hlačice tresle. Ko od straha že malo počije, se

doli priplazi, in gre k unemu, ki je bil na tleh, in je od straha komaj še dihal, ter ga popraša: „Ti! kaj ti je vendar medved povedal, ker ti je nekaj šeptal na uho?“ Uni odgovori: „Je rekel, da medvedove kože ne prodajajta, dokler medveda nimata“.

Kdor prej zapravi, kakor dobí, mu sreča spodleti.

16. Smert treh razbojnikov.

Trije razbojniki planejo v hosti na popotnega kupca, in mu vzamejo vse denarje, ktere je pri sebi imel. Po tem si rop razdelé. Kmali so pa lačni in žejni, ter bi radi imeli kaj jesti in piti. Sklenejo torej, da pojde naj mlajši v bližnje mesto kaj kupit. Ko ta gre v mesto, si po poti misli, kako bi priropani denar mogel sam dobiti. Kmali se spomni, kaj da hoče storiti. „Že vem, kaj bom naredil“, reče sam pri sebi. „Unema dvema bom ostrupil jedí, ki jih bom prinesel; sam jih pa ne bom pokusil. Med tem, ko je mlajši tovarš v mestu, skleneta pa tudi una dva v hosti, da ga bota ubila, kedar iz mesta pride, ter si bota tako še njegov denar prisvojila. Ko tedaj uni z ostrupenimi jedmí pride iz mesta, ga res pri tej priči zagrabitá in umorita. Po tem se mirno usedeta jest. Pa kmali ju strašno grize in vije po trebuhu, in čez pol ure sta mertva.“

Kakoršno življenje, taka smert.

Povej in zapiši od egiptovskega Jožefa, kako je bil na ptuje prodan!

Povej in zapiši, kje in kako je bil Zveličar rojen!

Povej in zapiši kaj o svetih apostelnih slovenskih, Cirilu in Metodu!

Preberi naslednjo basen, in zapiši jo potem po svoje?

Na pustni večer so nek šeme plesale,
Tud' v kuh'nji posode ponoči so vstale!
Bi rade nekoliko se obernile,
Za repo debelo se kaj veselile. —
Upiha meh ogenj, da vse je svitló,
In šekec pa mačka zagodeta jo!

Lopar in pa krevlja se berž spodrasita,
 Okoli ognjišča se kar zavertita;
 Za njima jo stopi omelo kosmato,
 In suče za sabo železno lopato.
 Vsi piskri in lonci se tud' oživé,
 S kozami in skledami se zaverté.

Za celo versto jo še kotel pobere,
 Udarja z nogami, in ũka, se dere.
 Še peč podèrncuje, ko rajanje sliši,
 Da vse se kadí in razlega po hiši.
 Veselje narašča se v prek in vse čez;
 Na svatbi bogati je komaj tak ples.

Le v skledniku skleda je s skledico malo,
 Ki mirno še gledate v družbo zagnalo;
 Pa rajanje mika tud' škledico belo,
 Želí se združíti z druhal'jo veselo.
 Le mati ji brani, da b' med-njo ne šla,
 Da bi od posode kaj černa ne b'lá.

Pa skledica mala ni mater slušala,
 Se tudi v druhal je veselo zagnala;
 Alj revca se dolgo na plesu ne vede,
 Obleko si umaže, v zadrege zaplete.
 Vsa umazana, črna nazaj se bojí,
 Da mater ni vbogala — vest jo morí.

~~~~~

Preberi to le pesmico, in zapiši, kaj ima vsaki oddelek v sebi:

Deček v vertu se spreha ja,
 Ogleduje cvetke svoje,
 Radovaje pesmi po je, —
 Vživa zlate dneve maja.

Cvetke terga, vence vije; —
 Od vročine, nabiranja

Zmaga trudna moč ga spanja,
V cvetji sladko si počije.

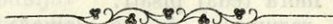
In mladenček v zlatem krilu
Se iz cvetja mu prikaže,
Gleda cvetke mnoge baže,
Reče to mu k poslovilu:

»V vencu tem se pogrešuje
Cvetka ena še slovita
V sred' vijolic klije skrita,
Ki »modrost« se imenuje.

To poišči cvetko drago,
V eni le cvetè pomladi,
Soznati z njo se vadi,
Ta donaša cvetje blago!«

Urno deček će skočiti
Gledat kje je cvetka mila, —
Sanja pa ga je zbudila,
Cvetke mu ne dá dobiti.

Deček sanjo to prevdarja,
Spazi zlati nauk kmali,
Po modrosti, cvetki zali
Se nevtrudeno ukvarja.

D r u g i d e l.

Pisma ali listi.

I. Splošne pravila.

1. Kaj je pismo, in kako naj se piše.

Pismo ali list je pogovor s človekom, ki ni pri-
čujoč. Kdor pismo piše, mora misliti, da se s tistim,
kteremu piše, resnično pogovarja. Pismo je tedaj na-
mestnik ustnega govora.

Akoravno mora pismo z ustnim govorom enako
biti, je vendar treba, da se besede, ki se zapišejo, bolj
na tanko izberejo, lepše sestavijo, in da se vse bolj
obravna, kakor pri navadnem ustnem pogovoru; zakaj,
kar je pisano, ostane pisano, in se ne vé, kam in v ktere
roke da še sčasoma pride.

Pismo se mora tedaj pisati:

1. lahko razumljivo in po domače. Pred vsem
drugim mora tisti, ki piše, saj toliko pisati znati, da
se njegovo pisanje lahko bere. Prizadjeti si tudi mora,
da je vse, kar je le mogoče, tudi po slovnici in pravo-
pisu, to je, prav pisano. Vse se mora poredoma posta-
viti. Od reči, od ktere se piše, se mora povedati od
konca do kraja, in potlej se še le začne od druge pri-
povedovati.

2. Se mora pisati spodobno; prijetlom in znancem

drugače, kakor ptujim in neznanim. Kaj žalostnega drugače, kakor kaj veselega i. t. d.

3. Se mora pisati priljudno, to je, da se iz pisma vidi, da spoštujemo človeka, kteremu pišemo. Posebno se mora vikšim spoštovano pisati.

4. Se mora pisati pošteno in pametno, to je, tako, da bi se ne bali pisma vsakemu poštenemu človeku pokazati. Vse, kar ni varno povedati, se mora zamolčati. Tudi v jezi ali preveliki žalosti se ne sme pismo pisati. Pisati se mora vselej z dobrim in mirnim srcem.

2. Naslovi.

V pismu se morajo ljudje vikati ali tikati. Gospodo, ptuje in stare ljudi vikamo; prijatle in znance pa večidel tikamo. Koga onikati v pismih ni več navada.

Kedar pa v pismu kterega posebno spoštujemo, mu k pravemu imenu še kako častno besedico pridenemo, in to je naslov.

Postavim:

Cesarju pravimo: Presvitli cesar!

knezu ali vojvodu: Svitli knez, svitli vojvoda!

papežu pravimo Sveti oče!

škofu „ Prečastiti škof!

Vredom se pristavlja: slavni.

Postavim:

Slavno ministerstvo!

Slavna deželna vlada!

Slavna okrajna gosposka!

Slavna sodnija!

Slavna županija i. t. d.

Za vse druge stanove veljá naslov: častiti.

Postavim:

Častiti gospod fajmošter!

Častiti gospod vrédnik!

Častiti gospod učenik!

Častiti gospod zdravnik!

Častita gospa učenica!

Častita gospa zdravnica! i. t. d.

Prijatlom se pristavlja: dragi, ljubi, ljubeznjivi, priserčni i. t. d.

Postavim:

Dragi prijatelj!

Ljubeznjiva prijateljica i. t. d.

3. Vnanja oblika pisem.

Kedar mislimo h komu iti, se čedno in spodobno oblečemo. Kedar pa komu pismo pišemo, ga s pismom obišemo. Pismo mora biti torej tudi čedno napravljeno.

To je:

1. Pisati moramo s černo in ne pregosto tinto. Popir za pismo mora biti lepo bel, tanak, pa tudi ne tak, da bi tinto pušcal. Navadno pišemo na pol pole; ako pa komu vikšemu pišemo, moramo pisati na celo polo.

2. Naj se piše čedno in razločno, da se lahko bere in razumeva. Čerke in besede se ne smejo zamazati ali izbrisovati.

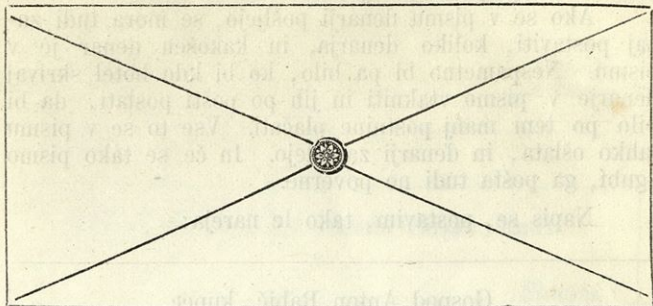
3. Pod verhom se pustí dva ali tri perste prostora, in v sredo se zapiše naj pred nagovor ali naslov. Potem se pustí zopet kaka dva persta prostora, in potlej se začnè pismo, in se piše tako, da na levi strani tudi skozi in skozi malo praznega ostane.

4. Na koncu pisma se pustí zopet ena versta prazna, in spodaj pride podpis, to je, imé tega, ki piše. Podpiše se kerstno imé in primek. Kedar bi nas tisti, komur pišemo, še dobro ne poznal, moramo k imenu še pristaviti stan, rokodelstvo, službo i. t. d.

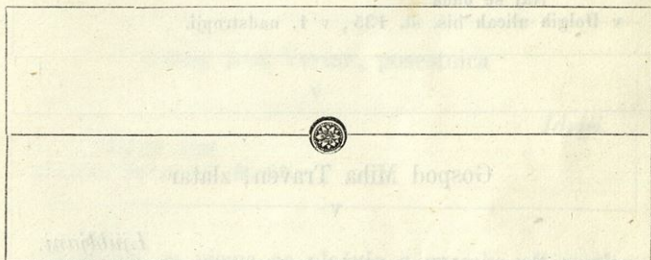
5. Podpisu nasproti se zapiše kraj, dan, mesec in leto.

6. Ko je pismo spisano, se lepo in čedno vkup zloží in z dobrim pečatnim voskom zapečati. Namesto svojega pečatnika drugega, ali pa še celó kaki denar ali kaj drugega na pismo pritisniti, ni lepo in tudi ne varno, zato ker bi ga lahko kdo odpečatil, bral in zopet zapečatil.

Pismo z zavitkom je tako le:

Pismo brez zavitka:

7. Da se vé, komu je pismo pisano, se mora zunaj napis narediti. V napis se postavi imé, primek, in če je treba, tudi hišno ali domače imé, in sicer z naslovom, ali, kakor že sedaj nekteri pišejo, tudi brez naslova; potlej se pridene stan, in poslednjič spodaj na desno stran kraj tistega, ki se mu pismo pošlje.

Ako gre pismo v bolj neznan kraj, se mora spodaj na levi strani zapisati tudi bližnja pošta, in če gre v kako mesto, tudi ulice, hišna številka, ali še celó nadstropje in izba.

Napis mora biti vselej zeló na tanko in razločno narejen. Kedar kdo ne vé, kako bi bilo bolj prav, naj se zavoljo tega pri bolj premedenih in skušenih pisavcih

posvetuje. Če je napis slabo narejen, ne more pismo priti do namenjenega kraja.

Ako se v pismu denarji pošljejo, se mora tudi zunaj postaviti, koliko denarja, in kakošen denar je v pismu. Nespametno bi pa bilo, ko bi kdo hotel skrivaj denarje v pismo vtakniti in jih po pošti poslati, da bi bilo po tem manj poštne plačati. Vse to se v pismu lahko ošlata, in denarji zapadejo. In če se tako pismo zgubi, ga pošta tudi ne poverne.

Napis se, postavim, tako le nareja:

Gospod Anton Rabič, kupec

v

Gorici.

Naj se oddá

v Dolgih ulicah hiš. št. 135, v 1. nadstropji.

Gospod Miha Traven, zlatar

v

Ljubljani.

Naj se oddá

v Slonovih ulicah hiš. št. 112.

V pismu so:

3 bankovci po 100 gl. 300 gl.

5 " " 10 " 50 "

vkup 350 gl. av. velj.

Častiti gospod Verban Poličar, fajmošter

v

Mošnjah

Bližnja pošta na Otoku.

na Gorenskem.

Častiti gospod Luka Novak, učenik

v

Dolini
pri Terstu.

France Debevec, po domače Piskač, kmet

v

Slavini
na Notranjskem.

Gospa Ana Vertar, posestnica

v

Idriji.

Naj se oddá

v Spodnjem mestu hiš. št. 89.

Poštnina za pisma se plačuje z znamko ali marko, ki se spodaj na levi strani na pismo prilepi. Na pismo, ki ni en lot težko, se za daljavo do 10 milj prilepi marka za 5 kr., za daljavo nad 10 do 20 milj 10 kr., za daljavo nad 20 milj in dalje 15 kr. Za pismo, ki je 2, 3, 4 lote in več težko, plača se dvakrat, trikrat, štirikrat in večkrat toliko, tedaj: 10, 15, 20 kr.; 20, 30, 40 kr.; 30, 45, 60 kr. i. t. d. Ako se hoče pismo posebno zagotoviti, se vzame na pošti listek, ki se imenuje priporočba ali rekomandacija in povraten ali returen recept, za kar se plača 10 kr. Za pisma, ki so oddati v domače pošte okolici, se plača 2 kr.; za pisma pa, ki gredo v vnanje deržave, se posebej plačuje. Za pismo, ki ni nič, ali ki ni zadosti plačano ali frankirano, se plača več 5 kr.

II. Posebne pravila in zgledi.

Kedar se s kom pogovarjamo, govorimo in pripovedujemo sedaj to, sedaj uno reč. Ravno tako se nam godí, kedar komu list pišemo. Sedaj je treba komu kaj naznanjati, sedaj ktereга kaj prositi, opominjati, svariti tolažiti i. t. d. Pisma so tedaj mnoge.

Med navadne in naj bolj potrebne štejemo:

1. Naznanilne pisma,
2. Prosilne pisma,
3. Zahvalne pisma,
4. Vošilne pisma,
5. Milovavne ali tolaživne pisma,
6. Povabilne pisma,
7. Posvetovavne pisma,
8. Opomne pisma,
9. Odgovorivne pisma.

1. Naznanilne pisma.

A. Zgledi.

a. Mladi učenec piše svojemu bratu prvo pismo.

Ljubi brat!

Do sedaj sem še malo znal pisati. Le po predpisu sem čerke pisal. Sedaj smo pa jeli tudi iz glave pisati. Precej reči smo že spisali. Danas so nam pa naš ljubi učenik rekli, da se bomo tudi učili kratke pismica pisati. Nekaj tega so nam že danas povedali. Pervo pismo, ki ga pišem, ga tebi pošljem, ljubi bratec moj! Vem, da je še nerodno in slabo. Prosim te torej, da mi tudi ti kaj pišeš in poveš, kar ni prav, da se tako kmali boljše pisati navadim. Večkrat ti bom pisal; pa nikar ne bodi hud, če kaj narobe naredim in povem. Bodi mi ljub bratec; jaz ostanem vedno

tvoj

zvesti brat
Tonček.

V Šentvidu . . .

b. Sin pové svojim staršem, da mu je v rokodelskem uku dobro, in da bo sedaj že učilne leta dostal.

Ljubi starši!

Danes vam nekaj veselega pišem. Štiri leta so minule, kar sem zapustil dom in šel v mesto se rokodelstva učiti. Ker učilnega plačila niste mogli odrajtovati, ste se pogodili, da se bom pet let učil. Pretečeno nedeljo so me pa oče mojster k sebi poklicali in me prijazno tako le nagovorili: „Matevž! ti veš, da bi se imel še eno leto učiti in brez plačila delati. Ker si bil pa priden in se dobro učil, ti bom sedaj eno celo leto spregledal, te precej v nedeljo uka oprostil, in te imel za pomočnika“. — Ne morem vam povedati, ljubi moji starši, kako zeló sem bil tega vesel! Skoraj nemogoče se mi je to spervega zdelo. Ker sem pa vedil, kako rad me je mojster zmiraj imel, sem se zanesel na njegovo obljubo. Od nedelje naprej bom torej že nehal učenec biti. Gotovo vas bo, dragi moji, ta novica zeló razveselila. Dobro se mi zdi, da sem že dokončal težavno učenje; še bolj me pa veseli, da bom sedaj že kaj zaslužil, in tudi vam kaj pomagati mogel. Zopet se vam vnovič prav lepo zahvaljujem, da ste me dali učiti, in da ste tako lepo za me skerbili. Vedno bom

vaš

hvaležni sin

V Kranji . . .

Matevž.

c. Sin piše staršem in pové, kako se mu pri vojakihi godi.

Priserčni starši!

Ker vem, da zmiraj za me skerbite in že težko od mene kakega lista pričakujete, vam tedaj precej pri prvi priložnosti pišem in povem, da sem sedaj v mestu Veroni na Laškem, in da se mi, hvala Bogu, še dosti dobro godí. Na poti je bilo pač treba veliko težav prestatí; vendar se mi kaka posebna nadloga ali krivica ni zgodila. Mesto Verona je kaj veliko in grozno lepo. Ljudje so prijazni in priljudni. Samo to nam težko dé, da jih še prav prav malo razumemo. Vse je laš-

ko; le pri tovarših slišim še kterikrat mile slovenske besede. Ščasoma se bom pa tudi tega jezika saj za potrebo privadil in naučil. Moji vikši me imajo radi; jaz jih pa tudi po vsi moči lepo spoštujem in rad vbogam. Vse bi že bilo, ko bi le tako daleč od doma ne bil. Vsaki dan mislim na vas in ljube brate in sestre domá. Nikoli, ko bi še tako daleč prišel, ne bom pozabil vas in svojega ljubega doma. Upam, da tudi vi ne bote nikoli mene pozabili. Prosim vas, pišite mi kmali kaj, kako se imate, ali ste še zdravi, in če je kaj drugega novega. V ptujem kraji se pač človeku dobro zdi, ako zvé kaj od svojih.

Vse skupaj lepo pozdravim. Bodite srečni in veseli; jaz sem neprenehoma

vaš

pokorni sin
France.

V Veroni . . .

d. Prijatelj piše prijatlu, da mu je toča polje pobila.

Dragi prijatelj!

Pretečen četertek je bil za me in za ves naš kraj žalosten in nesrečen dan. Opoldne se je vroče solnce skrilo in nebo naglo pooblačilo, ter jelo germeti. Naenkrat prihrumí čez goro hud vihar. Toča se vsuje in rožljá, da je bilo groza in strah. Vse, kar je bilo zelenega, nam je potolkla in neznano veliko škode naredila. Vse polje je razdjano. Ne vemo, ali bi zopet sejali, ali bi do ajdove setve čakali, zakaj pozno je že. Oh, dragi prijatelj, kaj maraš, ko imaš še lepo polje! Človek, kedar kaj ima, ne vé in se ne spominja, da ima; kedar pa zgubi, čuti še le prav živo, kako hudo je, če je nesrečen. Dobro je še pri meni, da imam še starega žita nekaj; ako bi tega ne imel, bi se mi pač slabo godilo.

To sem ti naznanil, da bodeš vedil, kako kmali ena nesrečna ura podere vse upanje ubogega kmeta.

Z Bogom!

Tvoj

odkritoserčni prijatelj
Gašper Lipič.

V Ratečah . . .

e. Sestra piše sestri, da so mati zboleli.

Ljuba sestra!

Ko si danes teden za nekoliko dni k naši premili gospej tetki v Ljubljano odhajala, sem serčno želela, da bi se ti pri njih ravno tako dobro imela, kakor jaz lani; ali človek obrača, Bog pa oberne. Nekaj žalostnega ti moram poročiti; vendar se nikar preveč ne prestraši. Vsi smo žalostni, pa pomagati ne moremo. Bog bo pomagal! — Naša ljuba mati so nam zboleli. — V nedeljo iz cerkve prišedšim je jelo slabeti, in kmali so se mogli vleči. Zdravnik je sicer rekel, da bolezen še ni zeló nevarna, pa bi vendar utegnila nevarna postati, če jim kmali ne odleže. Pridi, pridi, ljuba sestra, pred ko moreš. Bolni materi bode to gotovo všeč, in jim bo mor-da še kaj k zdravju pomagalo.

Ko te preserčno pozdravim in v duhu objamem, gospej tetki pa spodobno roko poljubim, pristavim še, da te vsi težko čakamo, posebno pa

tvoja

žalostna sestra
Ančika.

V Loki . . .

B. Pravila.

Pismo, v katerem od te ali une reči komu kaj povemo, ali komu kaj naznanjamo, imenujemo naznanil-no pismo.

Pri naznanilnih pismih se mora:

1. pomisliti in prevdariti, kaj je treba in kaj se sme komu naznaniti.

2. Je treba pomisliti, kako bi se vse to kratko in razločno naznanilo.

3. Se mora od imenitnih reči več in bolj na tanko govoriti, kakor od navadnih in neimenitnih.

4. Kaj žalostnega ali pa prav veselega se ne sme prenaglo in koj naravnost povedati, temuč se mora počasi in rahlo omeniti.

C. Naloge.

- a. Tvoj oče so v daljnem kraji; piši jim, kako je domá!
- b. Popiši svojemu prijatlu veselo tergatev!
- c. Boter so ti dali lepe nove bukve za god; popiši jih svojemu prijatlu!

2. Prosivne pisma.

A. Zgledi.

- a. *Neki učenec prosi svojega prijatla, da bi mu nove bukve posodil.*

Priserčni prijatelj!

Ko sem bil zadnjič pri tebi, si mi neke nove bukve prebiral in kazal. Veliko lepega sem v njih vidil. Ali bi ti pač hotel tako dober biti, da bi mi svoje bukve za kaka dva ali tri dni posodil, da bi jih malo pregledal in bral? Lepo te prosim, stori mi to; sej veš, da kaj lepega vselej rad vidim in berem. Nikar se ne boj, da bi ti jih kaj poškodoval; vem, kako se mora ptuje blago varovati. Kedar bom jaz kaj takega imel, ti bom tudi vselej rad pokazal in posodil, sej sem

tvoj

zvesti prijatelj

V Borovljah . . .

Aleš Vertnik.

- b. *Brat prosi sestro, da bi razžaljene starše potolažila.*

Ljuba sestra!

Pač ti je znano, kako sem uni dan, ko sem bil domá, ljube starše nepremišljeno razžalil. Zeló mi je bilo že zavaljo tega žal, in zeló sem se že kesal. Pred ne bom vesel in dobre volje, in tudi domú si ne upam, dokler ne bom zvedil, da so mi razžaljeni starši zopet odpustili. K tebi, ljuba sestra, se obrnem, in te prav lepo prosim, da bi ti pri starših za me govorila in pro-

silu. Ti si bila vedno dobra in pridna, in veselje staršev. Radi te imajo, zato tudi tvoje prošnje gotovo zavergli ne bodo. Reci jim, da mi je zelo zelo žal, da sem jih razžalil. Povej jim, da sem se poboljšal, in da nič tako ne želim, kakor svoje ljube starše zopet prijazne in vesele viditi. Obljubi in odgovori, ljuba sestra, le vse v mojem imenu. Kar bo treba, vse bom storil, da mi le še odpusté. Bodi mi dobra, ljuba moja, in stori mi to. Kedar boš tako srečna, da boš razžaljenje poravnala, te prosim, da mi precej pišeš; sej veš, kako težko bom čakal, ker zopet želim biti ljubih staršev pokorni sin in

tvoj

ljubi brat

*V Celji . . .**Andrej.*

c. Učenec prosi očeta potrebnega denarja.

L j u b i o č e !

Težko mi dene, da morate zmiraj toliko denarja za me izdajati. Rad bi sam kaj prislužil; pa sedaj še tega ne morem; torej ni drugače mogoče, kakor da vi, dragi moj oče, moje potrebe prevzamete. Ko bi vi za me ne skerbili, bi bilo pač slabo za me. Znano vam je, da sem sedaj začel drugo polovico šolskega leta, kjer se bom zopet učil drugih nauk. Gospod učenik so nam napovedali, da si moramo dvoje nove bukve napraviti. Tudi za pisanje mi je že posló, kar potrebujem. Prav lepo vas tedaj prosim, pošljite mi zopet nekaj denarja, da se bom mogel s potrebnim preskerbeti in dalje učiti. Sedaj, ko je ravno sejm, mi denar lahko po kakem domačem človeku pošljete. Če pa sami utegnete k meni priti, me bo pa še naj bolj veselilo. Vse, kar mi bote dali, bom prav dobro obrnil, in se zmiraj pridno učil, da se ne bote nikoli kesali, da ste toliko za me izdajali.

Lepo pozdravljam vas, ljubo mater, brate in sestre, ter ostanem

vaš

pokorni sin

*V Ljubljani . . .**Janez.*

d. Učenec v mestu prosi svojega gospoda fajmoštra na kmetih, da bi mu ubožni list napravili.

Častiti gospod fajmošter!

Vašega blagega serca prepričan, se prederznem, da vam pišem, in vas nekaj prav ponižno prosim. Po napovedi našega gospoda šolskega vodja je sedaj več milodarov za uboge učence razpisanih.

Vsak prosivec pa mora s priloženim ubožnim listom spričati, da je res ubožen. Tudi jaz bi rad prosil, da bi se mi eden teh milodarov podelil; zakaj znano in gotovo je, da imajo moji ljubi starši le malo premoženja, s katerim se težko živé, in meni še potrebnega preskerbovati ne morejo. Ubožni list, ki me je učnine oprostil, ste sicer, častiti gospod fajmošter, že blagovolili napisati, preden sem šel v prvo latinsko šolo; pa za milodar mi je še posebnega treba. Prosem vas tedaj prav pohlevno, da bi mi kmali to spričalo blagovoljno naredili in ga mojemu očetu izročili, da mi ga še ob pravem času pošljejo.

Terdno se zanašam na znano dobroto vašega blagega serca, in zvesto pričakujem, da bote mojo ponižno prošnjo milostljivo uslišali. Zraven pa tudi terdno obljubim, da se bom vedno lepo vedel in pridno učil, da bom

vaš   hvaležni in pokorni služabnik

Jože Stojan,

učenec druge latinske šole.

V Ljubljani . . .

e. Kmetovavec prosi svojega prijatla, da bi mu nekaj žita za seme posodil.

Ljubi prijatelj!

Vem in poznam te, da si dober in da dobro rad storiš; zato se tudi upam, da mi tega, česar te bodem prosil, ne boš odrekel. Znano ti je, da smo letos na našem polji kaj slabo in malo pridelali, in da sternenega žita celó nič nismo dobili. Pri vas je bila vendar veliko boljša letina in boljši pridelki.

Prišel je čas, da bô treba sejati, in nimam žita, da bi ga sejal, ne zerna več. Prav lepo te prosim, dragi moj Tomaž, bodi mi tako dober, posodi mi za letos kakih osem mernikov pšenice, da bom vendar mogel vse njive obsejati. Pošlji mi jo, če je le mogoče, še ta teden po vzniku, ki večkrat v naše kraje pride.

Drugo leto, ako Bog dá, ti jo bom z obilno mero hvaležno vernil. Ako bi se tebi kdaj taka zgodila, česar naj te Bog váruje, ti bom pa tudi jaz iz serca rad pomagal, če bom le mogel.

Upam, da me boš uslišal. Z Bogom!

Tvoj

pravi prijatelj
Aleš Pegam.

V Hrastju . . .

f. Nekdo prosi denarja na posodo.

Častiti gospod!

Ravno sedaj sem se lotil majhne kupčije. Da bi mi pa boljše od rok šla, mi je treba nekaj denarja. Ne bodejte hudi, da se prederznem v tej sili vam, častiti gospod, pisati in vas prašati: ali bi mi ne mogli kakih 200 gold. za eno leto posoditi? Upam, da mi bote to storili, ker vas dobro poznam, da ste dober in prijazen mož, ki s svojim premoženjem dobrotljivo obračate in bližnjemu radi pomagate. Ako bote tako dobri, da mi jih posodite, vas prosim, da bi mi pisali, in potlej bom tje prišel, da se bova dalje zgovorila, kako vam je prav, in kar je še treba. Veliko dobrega mi bote s tem storili, ker me bote iz stiske rešili. Storite mi to dobroto, častiti gospod, še enkrat vas prav lepo prosim. Vedno vam bom hvaležen!

Da moja ponižna prošnja ne bo zastonj, se terdno zanašam, in sem

vam

vdani služabnik
Matevž Ribnik.

V Ribnici . . .

g. Dolžnik prosi, da bi posodnik še nekaj časa poterpel.

Častiti gospod!

V dolžnem pismu, ki sem ga vam dal, sem se zave-

zal, da vam bom konec tega mesca dolg plačal. Ker sem pa ravno sedaj kupčijo naredil, ki mi prav dobro kaže, sem prišel zavoljo tega dolga nekako v tesnobo. Ako bi vam hotel sedaj verniti, bi mogel zopet drugej na posodo vzeti. Prosim vas tedaj, dobrotljivi gospod, da bi me hotli še kakih pet tednov počakati. Do tistega časa bom pa kupljenega blaga že toliko prodal, da mi bo lahko dolžno pismo rešiti. Ker sem prepričan, da ste mi vedno radi pomagali in dobro želeli, vem, da mi tudi te prošnje ne bote odrekli.

Vam

vdani služabnik

V Ribnici . . .

Matevž Ribnik.

B. Pravila.

Pismo, v katerem koga kaj prosimo, se imenuje **prosilno pismo**.

Ker take pisma le v svoj lastni dobiček pišemo, si moramo prizadevati, da jih tako pišemo, da se naša prošnja usliši in spolni.

Pisati se mora:

1. zakaj da si upamo koga kaj prositi, in zakaj da imamo upanje, da bomo uslišani.
2. Prosimi se mora lepo, ponižno in kratko.
3. Se mora obljubiti, da bomo uslišano prošnjo prav obračali, za dobrote se hvaležne skazovali, in tudi prejete dobrote povernili, če bomo kdaj zamogli in priložnost imeli.

C. Naloge.

a. Učenec kupca prosi, da bi ga po dokončanem šolskem letu k sebi v uk vzal.

b. Prijatelj prijatla prosi, da bi mu nekaj potrebnih reči nakupil, ker gre ravno v mesto na sejm. (Našteje reči, ki jih želi.)

c. Sin zdravniku piše, da so oče zboleli, in ga prosi, da bi nemudoma k njim prišel.

3. Zahvalne pisma.

A. Zgledi.

a. Učenec pošlje svojemu prijatlu posojene bukve nazaj, in se mu za nje lepo zahvaljuje.

Dragi prijatel!

Tukaj ti pošljem posojene bukve nazaj. Veselo sem jih prebiral in pregledoval. Prav lepe in kratkočasne so. Veliko potrebnega in dobrega sem si zapomnil iz njih. Prav lepo se ti zahvaljujem, da si mi jih posodil. Ni je reči, ktera bi me bolj veselila, kakor če kake lepe bukve v pest dobim. Lahko si tedaj misliš, kako veliko je bilo moje veselje nad tvojimi bukvami, ker ti odkritoserčno povem, da tako lepih bukev, kakor so té tvoje, še nikdar nisem imel v rokah. Pridi k meni, da se bova kaj pogovorila, in da mi boš povedal, kje se take lepe bukve dobé, in koliko da veljajo; rad bi jih kupil. Če ti bodo ktere iz moje knjižnice všeč, ti jih bom serčno rad posodil.

Bodi zdrav in vesel, in ne pozabi

svojega

hvaležnega prijatla

Janeza.

V Srednji Vasi . . .

b. Sin se staršem zahvaljuje za poslano denarje.

Ljubeznjivi starši!

Na križev dan sem veselo prejel pismice in denarje, ki ste mi jih poslali. Sedaj si bom pa potrebne reči že lahko napravil. Prav serčno se vam zahvaljujem za poslano denarje in za vse dobrote, ki ste mi jih že sto in stokrat delili. Pač sem srečen, da imam tako dobre starše, ki tako radi za me skerbé. Bog vam daj srečo in svoj blagoslov, pa tudi meni, da se bom vedno lepo obnašal, pridno učil in vam veselje delal, ter

vam sedaj s tem povračeval, kar mi storite dobrega. Vedno bodem

vaš

hvaležni sin

Janez.

V Ljubljani . . .

c. Zahvala za posojene denarje.

Častiti gospod!

Ker ste že dvakrat mojo prošnjo tako blagovoljno uslišali, ste mi veliko dobrega storili, in me iz velikih skerbí in zadreg rešili. Kupčijo sem srečno dokončal, in vse prav dobro izpeljal. Ne bilo bi mi mogoče tega storiti, ko bi mi vi ne bili pomagali. Tukaj vam pošljem posojenih 200 gold., in se vam preserčno zahvaljujem, da ste mi jih posodili. Zagotovim vas, da se bom vedno spominjal vaše dobrote in vam pokazal, da sem vam res hvaležen.

Vaš

hvaležni služabnik

Matevž Ribnik.

V Ribnici . . .

d. Učenec se gospodu učniku konec šolskega leta zahvaljuje za prejete nauke.

Častiti gospod učenik!

Moja prva in sveta dolžnost je, da se vam sedaj, ko smo šolsko leto dokončali, za vso vašo skerb in prizadevanje prav serčno zahvaljujem. Ne morem izšteti, koliko dobrega ste mi storili. — Vedno ste po vsi moči za me skerbeli in me lepo učili. Vse, kar mi je k časni in večni sreči potrebnega, ste me naučiti želeli. Zmiraj ste bili moj naj boljši učenik. Ne vem, kako bi se za toliko dobroto mogel dovolj zahvaliti? — Besed mi zmanjkuje, da bi vam mogel svojo hvaležnost po volji izreči. Tolika dobrota se pač ne more poverniti. Vendar vem, da vam bo, častiti gospod, gotovo po volji, če vam slo-

vesno obljubim, da bodem vse lepe nauke in napeljevanja, ki ste mi jih v glavo in serce vtiskovali, vedno v djanji spolnoval, in si vedno prizadeval, da vam bodem z lepim vedenjem veselje in čast delal. Neprenehoma mi bodo vaše lepe vodila in vaši zlati nauki pred očmi, in nikdar se ne bom dal preslepiti in zmotiti, da bi mi ti lepi opomini samo krog ušes pošumeli. Tudi hočem vsaki dan dobrotljivega Boga prositi, da bi vam milostljivo delil, kar koli potrebujete na duši in na telesu, in vam vse povernil, česar vam jaz poverniti ne morem. Nikoli ne bom pozabil, kaj sem dolžan svojemu učeniku. Zmiraj vas bom resnično spoštoval, in bom

vaš

naj hvaležniši učenec

Jože Kopač.

V Novem dolu . . .

B. Pravila.

Kedar nam kdo kaj dobrega dá ali storí, je naša dolžnost, da se za prejete dobrote serčno zahvaljujemo. Pismo, v katerem se komu za prejete dobrote zahvaljujemo, se imenuje zahvalno pismo.

V zahvalnem pismu se mora:

1. dobrota, ki smo jo prejeli, omeniti in po zasluženji ceniti.

2. Se moramo dobrotniku kratko, pa lepo in serčno zahvaliti, in sicer vselej tako, kakor nam samo gre iz pravega, hvaležnega serca. Zahvaljevati se pa moramo toliko bolj, kolikor večja je bila dobrota, katero smo prejeli.

3. Zahvala se pa tudi ne sme predolgo odlašati. Če ni bilo mogoče se kmali zahvaliti, se mora v pismu odkritoserčno povedati, kaj nas je zadrževalo, da se nismo ob pravem času zahvalili.

C. Naloge.

- Sin se materi zahvaljuje za poslano vezilo.
- Prijatelj se prijatelju zahvaljuje za kako blago pomoč v sili.
- Prijateljica se zahvaljuje prijateljici, ki ji je v bolezni stregla.

4. Vošilne pisma.

A. Zgledi.

a. *Minica materi za god srečo voši.*

Premila moja mati!

Vaš veseli god me spominja velike dolžnosti, da bi se vam za vse prejete dobrote prav lepo zahvalila, in vam naj večjo in lepšo srečo iz serca vošila. Bog vam daj ljubo zdravje, zadovoljno življenje in vsega, česar potrebujete na duši in na telesu! Neskončno dobrotljivi Bog naj vam stokrat poverne, kar ste meni dobrega podelili in storili. Vedno, vedno hočem moliti in ljubega Boga v nebesih prositi, da bi vam, draga mamica, srečo dal, in vam vsega podelil, kar koli bi vaše blago serce razveseljevalo. Hočem se pa tudi zmiraj dobro in pridno učiti, da bom, kakor do sedaj, tudi za naprej vedno

vaša

pokorna in hvaležna

Minica.

V Radomljah . . .

b. *Sin očetu za god srečo voši.*

Ljubeznjivi oče!

Jutri je vaš god in moja dolžnost, da vam srečo vošim. Bog vam daj veliko let zdravih in veselih doživeti! Ako bote vi srečni, bom z vami tudi jaz vesel in srečen. Vedno bom za vas molil in Boga prosil, da bi vam dal, kar vam je treba za dušo in telo, in da bi vam vse povernil, kar ste dobrega storili

svojemu

hvaležnemu sinu

Tončetu.

V Dravljah . . .

c. *Prijatelj prijatlu piše za novo leto.*

Predragi prijatelj!

Nastopili smo danes zopet novo leto, ki nam bo veliko veselega, pa gotovo tudi marsikaj hudega in britkega prineslo. — Vošim in želim ti, dragi moj Tomaž, da bi ti letošnje leto veliko več veselega in dobrega prineslo, kakor pa neprijetnega. Ljubeznjivi nebeški Oče naj ti dá zdravja, sreče in vsega, kar si sam vošiš in želiš.

To je, kar ti jaz ob kratkem, pa iz pravega, dobrega serca resnično vošim. Ostani in bodi tudi letos moj ljubi prijatelj, kakor sem tudi jaz

tvoj

zvesti prijatelj

Juri.

V Černomlju . . .

d. *Prijatelj piše Jurju nazaj, se mu zahvaljuje za vošilo, in mu tudi on ob kratkem srečo voši.*

Preljubi moj Juri!

Tvoje prijazno in serčno vošilo za novo leto sem veselo bral. Vidim, da si še vedno moj stari prijatelj. Lepo se ti zahvaljujem za tvoje lepo vošilo, in ravno to, kar si ti meni vošil, tudi jaz iz serca tebi vošim. Bog nama daj obema skup prav srečno in veselo novo leto! — Najna prijaznost naj se ponavlja z vsakim novim letom, in naj bo vedno živa in priserčna. Tako bode dovolj srečen

tvoj

zvesti prijatelj

Tomaž.

V Podgabri . . .

e. *Prijatelj prijatlu srečo voši, in se veseli, ker je zopet ozdravel.*

Preserčni prijatelj!

Kolikorkrat sem ktereга znanca iz vašega kraja dobil, sem vselej skerbno popraševal, kako je že s tvojo

boleznijo. Zeló sem se bal, da bi ne bilo kaj nevarnega. Vsaki dan sem se spominjal zlatih pretečenih ur, ki sva jih še nedavno zdrava in vesela vkup vživala. Zmiraj sem želel in Boga prosil, da bi se ti zopet ozdravil, in da bi se nama zlati in veseli časi vernili. Hvala bodi Bogu! moja serčna želja se je veselo spolnila. Preljubi moj Matiček, ti pač ne veš, kako zeló me je danes razveselilo, ko mi je tvoj sosed povedal, da ti je že boljše, da si že vstal, in da se že sprehajaš. Ničesar sedaj tako serčno ne želim, kakor tebe, ki si mi ljubeznjiv brat, zopet zdravega in veselega viditi. Ako Bog dá, se bova kmali zopet skupaj veselila. Berž, ko bom mogel, bom prišel k tebi, da bova vživalo novo srečo, ker je tebi dano ljubo zdravje, meni pa ohranjen ljubeznjiv prijatelj.

Bog te ohrani sedaj vedno zdravega in veselega!
Tako želi

tvoj

zvesti prijatelj
Tone.

V Radolici . . .

f. Učenec svojemu velikemu dobrotniku, gospodu fajmoštru, za god srečo voši.

Častiti gospod fajmošter!

Premili dobrotnik!

Danes je dan, na ktereга sem že velikrat mislil in se ga veselil. Nikar tedaj za zeló ne jemljite, da vam, častiti gospod, danes pišem, in vas k vašemu veselemu godu iz serca vezovati želim. Vse leta, kar pomnim, ste mi bili velik dobrotnik. Ko bi se vam pač za vse dobrote vredno zahvaliti zamogel! Ali revček tega nikoli zadosti ne morem. Zastonj bi poskušal vam z besedami povedati, kar občuti moje hvaležno serce. Ljubi, večni Bog, ki vse vé, naj spolni moje serčno vošilo, in naj vam dá naj večjo srečo vse vaše žive dni. On naj vas váruje in ohrani še mnogo let, da bote nam zapušeni revčikom še dolgo dolgo mil dobrotnik in skerben

oče. Vsaki dan bom molil in prosil Boga, da bi vam povernil, česar vam sam nikoli poverniti ne morem. Prosim, da bi mi bili tudi v prihodnje tako blagovoljni. Vedno sem in bom

vaš

naj hvaležniši služabnik
France Skalar.

V Mengišu . . .

B. Pravila.

Kedar se našim rodovincem, prijatlom in vikšim dobro godí, jim moramo srečo iz serca privošiti, in se z njimi vred veseliti. Tudi je lepo in spodobno, da jim včasí ob posebnih priložnostih svoje spoštovanje, ljubezen in prijaznost razodevamo, in se jim tako pošteno priku-pujemo.

Pismo, v katerem komu srečo vošimo, ali mu svoje veselje nad njegovo srečo naznanjamo, se imenuje vo-šilno pismo.

Srečo vošiti je posebno primerno ob godeh, o no-vem letu, kedar kdo kako nevarno bolezen srečno pre-bolí, ali kako težavno delo, ali kaj drugega imenitnega srečno izverši.

Vošilno pismo se mora pisati:

1. ljubo in serčno, tako da se tistemu, ki se mu piše, dobro prileže. Vsega nepotrebneega in presiljenega prilizovanja se je pa treba varovati.

2. Končá se večidel s priporočevanjem v ljube-zen, prijaznost i. t. d.

C. Naloge.

- Prijateljica prijatlici voši srečo za god.
- Prijatelj voši srečo prijatlu, ki se je z daljne poti srečno povernil.
- Prijatelj v mestu svojemu prijatlu na kmetih voši srečo zavoljo dobre letine.

5. Milovavne ali tolaživne pisma.

A. Zgledi.

a. *Prijatelj tolaži prijatla, ki mu je brat umrl.*

Ljubeznjivi prijatelj!

Tebi in meni je nemila smert veliko žalost naredila. Vzela je tebi ljubega brata, meni pa preblagega prijatla. Žalost in solze, ktere sva za njim potočila, je ljubi ranjki gotovo zaslužil. Bil je dober in blag mladeneč, da je malo več takih. Najno žalovanje je tedaj gotovo pravično za toliko zgubo. Pa, ali hočeva neprenehoma žalovati? Ali bova tudi sedaj žalovala, ko se ranjki veselí v naj boljšem in lepšem kraju? Šel je sicer od naju, vendar naju za večno ni zapustil. Ne bode dolgo, in midva greva tudi za njim, in potlej se bomo skupaj veselili brez konca in kraja. To je edina misel, ki naju v sedanjem žalostnem stanu more tolažiti. Bodi tedaj potolažen, ljubeznjivi prijatelj, in ne žaluj več! — Če me boš kterikrat kaj potreboval, ti bom vselej rad pomagal, če bom le mogel, sej sem vedno

tvoj

pravi prijatelj
Stanko.

Na Jesenicah . . .

b. *Prijatelj bolnega prijatla tolaži.*

Dragi moj!

Vselej sem se tvojega pisma zelo veselil; ali to pot me je pismo, ktero mi je tvoj brat pisal, močno močno prestrašilo. Žalosten sem zvedil, da si naglo zbolel, in da več iz postelje ne moreš. Jaz bi nikoli ne bil verjel, da te bode tako naglo bolezen potlačila, ker si bil vedno zdrav, kakor riba v vodi. Upam, da boš kmali zopet ozdravel, ker si bil zmiraj terden in čverst. Mlad

si še, lahko boš prebolel, če boš le ravnal po ukazu modrega zdravnika. Tudi pri nas je bilo letos veliko bolnih, pa so vendar skoraj vsi srečno ozdraveli. Zaupaj tudi ti, in ne bodi preveč boječ in nevoljen. Bog ti bo dal ljubo zdravje in še vesele dneve. Kedar bom količkaj časa imel, bom prišel k tebi pogledat, kako ti je. Do tistega časa se pa pozdravi. Vedno bom za te molil, da bi te zdravega in veselega našel; sej veš, da sem vedno

tvoj

pravi prijatelj
*Juri Pogodin.**Na Pivki . . .*

c. Prijatelj prijatla tolaži, ki mu je toča polje pobila.

Ljubi moj prijatelj!

Zeló me je zbolelo, ko sem zvedil, da je pri vas huda ura razsajala, in ravno tebi, dragi moj, največje škodo naredila. Res je žalostno, da ena sama nesrečna ura naj lepše polje in upanje cele družine tako naglo razdene, in ves poljski trud uniči. — Težko mi dé, da se ti je taka nesreča prigodila; vendar kaj pomaga žalovati, ker žalost ne zmanjša nesreče. Veliko revnim se bo še slabše godilo, kakor tebi. Ti imaš še vender nekaj lanskega žita, ki si ga obilno pridelal; lahko si boš pomagal. Ko bi pa vendar kaj potreboval, mi le odkritoserčno povej; z veselim srcem ti bom s tem in unim po vsi moči postregel, sej me poznaš, da sem

tvoj

zvesti prijatelj
*France Globočnik.**V Tuhinji . . .*

B. Pravila.

Kakor se veselimo, kedar se našim rodovincem, prijateljem in vikšim dobro godí, ravno tako jih moramo tudi milovati in tolažiti, kedar so nesrečni in žalostni.

Pismo, v katerem koga milovamo ali tolažimo, se imenuje milovavno ali tolaživno pismo.

Pri milovavnih ali tolaživnih pismih se mora:

1. žalost tistega, ktere ga milovamo ali tolažimo, prav premisliti, in kratko in počasi omeniti.

2. Tolažiti se mora, kar je mogoče, s tem, kar je tistemu, ki ga tolažimo, primerno,

3. Tolaži se z božjo previdnostjo, z resnicami svete vere in z zgledi.

4. Se mora obljubiti vse storiti in pomagati, da bi se žalost in nesreča pomanjšala.

5. Varovati se pa tudi mora, da tolažba ne pride prezgodaj, in tudi ne prepozno. Prezgodaj tolažiti bi nič ne pomagalo; prepozna tolažba bi pa žalost zopet ponovila in jo še le povikšala.

C. Naloge.

a. Prijatelj tolaži prijatla, kteremu so starši umerli.

b. Prijatelj tolaži prijatla, ki je pogorel.

c. Prijateljica tolaži prijateljico, ki ji je brat umerl.

6. Povabilne pisma.

A. Zgledi.

a. *Prijatelj prijatla vabi na napravljeno veselico.*

Preljubi prijatelj!

Znano ti je, da sem letošnjo pomlad naš vert o-
kopal, zagradil in lepo zasadil. Sedaj vse naj lepše ra-
ste. Cvetice cvetejo, drevje je košato; vse je prav
lepo in prijetno. Namenil sem nekaj svojih ljubih pri-
jateljev povabiti, in v nedeljo popoldne majhno veselico
napraviti. Ljubi Marko! ti si moj prvi prijatelj in dragi
brat; prosim te, ne odreci mi, in pridi v nedeljo po po-
poldanski božji službi k meni, da se bomo skupaj vese-
lili. Tudi drugih prijateljev bo precej prišlo; posebno te
bo nekdo razveselil. — Na vertu v zeleni senci bomo malo
južnali, se kaj pogovorili, potem pa bomo še katero zapeli.

Nazadnje sem pa še nekaj posebnega pripravil, pa ti sedaj še ne povem, zato, da boš gotovše prišel. — Pridi, ljubi moj Marko, ne bo ti žal! Večkrat si se že prepričal, kako te ljubim in rad pri sebi imam; zato se tudi terdno zanašam, da boš gotovo prišel in razveselil

svojega

prijatla

Andreja.

Na Kamnitniku . . .

b. Povabilo na cerkveni shod.

Ljubi prijatel!

Danes teden bo pri nas cerkveno žegnanje in veliki shod. Po stari navadi, kakor veš, spečemo o tem času malo boljši kruh, in smo večidel tudi radi malo boljše volje, kakor drugikrat. Znanci in prijatli pridejo na ta dan vkup, da se kaj pogovoré. Obljubili so mi že nekteri, da bodo prišli; pa brez tebe, ki si mi vedno naj ljubši prijatel, bi za me ne bilo veselega dneva. Zatorej te prosim, da bi tudi ti prišel. Zeló me bo veselilo, ako prideš. Pridi prav prav gotovo! Če Bog dá, se bomo dobro imeli. Zanesljivo te pričakuje

tvoj

prijatel

Na Dobrem polji . . .

Miha Skodlar.

c. Povabilo k pogovoru.

Ljubi prijatel!

Akoravno sem že dolgo želel s tabo nekaj posebnega govoriti, vendar nisem imel nikoli prave priložnosti, da bi se bila sama pogovorila. Vedno sva bila med drugimi, kjer se nama ni bilo mogoče vsega zmeniti, kar želim. Tudi k tebi bi bil že rad prišel, pa ne vem kdaj bi te domá dobil, ker zmiraj kam greš. Zdi se mi, če sem prav zvedil, da boš danes popoldne prišel na Posavec. Prosim te, potrudi se še malo dalje, in pridi k meni; prav vesel te bo

tvoj

stari prijatel

Ožbe Ozimek.

V Dolenji vasi . . .

d. Povabilo gospodu fajmoštru na stoletni god starega očeta.

Častiti gospod fajmošter!

V četrtek, na svetega Tomaža dan, bodo naš stari oče ravno sto let stari. Lepa starost je to, ki se le redkemu primeri. Po vsi moči si bomo prizadjali, da bomo ta veseli dan tudi veselo praznovali. Jaz, kakor naj starji sin, vnuki in vnukov žene, sinovi in hčere se bomo zbrali in dobremu starčku svoje spoštovanje in serčno vošilo naznanjali. Vse, kar je pri hiši, se mora veseliti! Tudi nekaj sosedov in znancev smo k tej veselici povabili. Naj ljubši bi nam pa bilo, in starega očeta bi tudi kaj zeló razveselilo, ko bi takrat tudi vi, častiti gospod fajmošter, priti blagovolili. V imenu cele družine vas tedaj lepo prosim in spodobno vabim, da bi na ta veseli dan prav gotovo k nam prišli. Ako bomo imeli vas, častiti gospod fajmošter, pri sebi, bo še le naše veselje popolno. Ker sem prepričan in vas poznam, da ste k takim veselicam vselej radi zahajali, upam, da bote to mojo ponižno prošnjo dobrovoljno uslišali.

Spoštujem vas, in sem

vam

vdani in pokorni sosed

Jože Verbič.

V Ponikvi . . .

B. Pravila.

Kedar bi radi, da bi k posebnim slovesnostim, veselicam in drugim veselim prigodbam prišli naši rodovinci, prijatli in vikši, jim moramo to naznaniti in jih povabiti, da pridejo k našim slovesnostim in veselicam.

Pismo, s katerim koga k tej ali uni reči vabimo, se imenuje povabilno pismo.

Pri povabilnih pismih se mora:

1. popisati to, k čemur koga vabimo.

2. Povabilo se mora priljudno in serčno pisati.

Tudi se mora pristaviti in prositi, da želimo, da bi bilo naše povabilo uslišano.

C. Naloge.

- a. Povabi svojega prijatla, da bi šel s tabo popotovat!
- b. Prijatelj prijatla vabi h Kresu.
- c. Prijateljica prijateljico vabi na prejo.

7. Posvetovavne pisma.

A. Zgledi.

a. *Neki mladenec, ki so mu oče umerli, prosi svojega strica v mestu, da bi mu svetoval, kaj in kako bi mu bilo sedaj naj bolje storiti.*

Ljubi gospod stric!

Ni še dolgo, ker ste bili sami priča pri veliki zgubi in žalosti, ko so nam naš ljubi oče tako naglo umerli. Močno sem žalosten, ako pomislim, da sem svojega ljubega in skerbneža očeta tako kmali zgubil. — Sedaj nimam nikogar več, da bi mi kaj pomagal in poskerbel. Rodovincev nikogar nimam, kot samo vas, ljubi stric, ki bote gotovo tudi za me kaj storili. Ker vas poznam, da ste, kakor so bili moj oče, blagega in dobrega srca, vas lahko zaupno prosim, da bi sedaj vi namesto očeta za me skerbeli. Znano vam je, da sem do sedaj hodil v domačo šolo, in se brati in pisati že precej navadil. Služit iti me eni nagovarjajo; eni mi zopet pravijo, da bi se lotil kakega rokodelstva. Pač bi mi bilo bolj všeč, ko bi se mogel kaj naučiti; pa sam sem revež, in si pomagati ne morem.

Prosim vas, ljubi stric, svetovajte mi, kaj bi bilo bolji za me, da bi šel služiti, ali da bi se šel kakega rokodelstva učiti? — Potlej vas pa še tudi prav pohlevno prosim, če bote pri volji, da se grem kaj učiti, da bi mi dobili kakega mojstra, ktereга poznate, da bi bil za me naj boljši. Prosim svetovajte in pomagajte mi, ljubi stric, vedno bom

vaš

hvaležni bratanec

Matija.

V Kostanjevici . . .

b. Prijatelj starega prijatla prosi, da bi mu svetoval, ali bi se zemljišče, ki je na prodaj, dobro kupilo, ali ne.

Ljubi moj Janez!

Poznam te, da si previden in odkritoserčen mož, ker si mi že velikrat dobro svetoval, in me iz te ali une stiske rešil. Za tega voljo se tudi sedaj obrnem k tebi, in te prosim, da bi mi svetoval.

Znano ti je, da je v vaši vasi neko zemljišče na prodaj. Ker sem si ene leta sem nekaj prihranil, in mislim, da denarje naj bolje naložim, ako zemlje za nje kupim, sem si namenil to zemljišče kupiti, ako ne bo predrago. Vendar bi popred rad zvedil, koliko je zemlje, koliko njiv, travnikov in gojzdnih delov, koliko bi bilo vse skupaj vredno, z eno besedo, ali bi bilo vredno kupiti to zemljišče, ali ne? Prosim te tedaj, ljubi moj Janez, povej in svetovaj mi, kaj naj storim? — Piši mi precej, ko moreš, in povej mi, kaj in kako se kaj tebi zdí? Zagotavljam te, da se bom ravnal po tvojem svetu, zato, ker sem prepričan, da je tvoja beseda vselej dobro prevdarjena. Prosim te še enkrat, odgovori mi kmali, da bom vedil, kaj in kako. Bog te obvari!

Tvoj

prijatelj

V Hrašah . . .

Matevž Brencè.

c. Prijateljica prijateljico prosi, da bi ji svetovala, ali bi pesterno, ki se ji v službo ponuja, vzela, ali ne.

Ljubeznjiva prijateljica!

Vem, da si moja prava prijateljica, kateri vse zaupam; torej te v neki reči prašam za svet, in upam, da mi ga ne boš odrekla.

Dobro veš, da imamo pri nas majhnega otroka, ki si še sam nič pomagati ne more. Rada bi mu tedaj dobila kako dobro varhinjo, da bi ga, kedar grem kam po opravkih, brez skerbi pustiti mogla. Sim in tje sem že popraševala, kje da bi kako dobro pesterno dobila. Tudi ponujalo se mi jih je že več, med drugimi tudi tista Uršica, ki ste jo enkrat že pri vas imeli. Prav pripravna deklica se mi zdí. Ker vem, da jo ti, ljuba moja

prijateljica, dobro poznaš, te prav lepo prosim, da mi poveš in svetuješ, ali bi jo vzela, ali ne? Ako mi jo boš ti priporočila, jo bom kar naravnost brez vse skerbi v službo vzela, zato ker vem, da mi boš prav odkritoserčno svojo misel povedala. Da mi boš kmali odgovorila, gotovo pričakujem, in sem neprenehoma.

tebi

vdana prijateljica

*V Metliki . . .**Katra Tičarica.*

B. Pravila.

Večkrat se primeri, da si v tej ali uni zadevi sami ne vemo in ne moremo pomagati, ker nismo dosti skušeni. V takih okoliščinah moramo kakega prijatla ali znanca prositi, da bi nam svetoval.

Pismo, v katerem koga za svet prašamo, se imenuje posvetovavno pismo.

Kedar se posvetovavno pismo piše, se mora:

1. povedati, zakaj da imamo do ktereга zaupanje, da ga za svet prašamo.

2. Reč, zavoljo ktere sveta prosimo, se mora na tanko razložiti in popisati, da se nam po tem more kaj svetovati.

3. Na zadnje moramo še pristaviti, da bomo za dober svet hvaležni, in da se bomo, če bo le mogoče, na tanko po njem ravnali.

C. Naloge.

a. Prijatelj prijatla vpraša, ktere bukve bi bral.

b. Mladi kmet starejega in bolj skušenega vpraša, kaj bi sejal na svoje prazne njive.

c. Prijatelj prijatla vpraša, kje bi se kupilo kaj dobre živine.

S. Opomne pisma.

A. Zgledi.

a. Nekdo prijatla opominja, da bi mu postal obljubljeni semenski ajda.

Ljubi moj France!

Ko sva bila danes štirinajst dni pod lipo skupaj, si mi obljubil ene mernike ajde za seme posoditi. Tudi si

bil tako dober, da si še rekel, da jo bo tvoj hlapec, ki večkrat v naše kraje pride, sim pripeljal. Ker se pa sedaj že tisti čas približuje, da bo treba ajdo sejati, te še enkrat lepo prosim, da bi mi hotel precej, ko ti bo mogoče, omenjenih šest mernikov semenske ajde poslati. Kar zadeva plačilo ali vernilo, bom na tanko skerbela. Te dobrote željno pričakuje

tvoj

stari prijatelj
Anton Iskra.

V Prevalji . . .

b. Nekdo opominja dolžnika, ki že dve leti ni obresti plačal.

Prijatelj!

V dolžnem pismu, ki sva ga pred dvema letoma za 500 gold. naredila, ste obljubili in se zavezali 5 gold. od sto vsako leto na tanko plačevati. Ker ste pa sedaj že dve leti pretekle, in mi še nič niste dali in poročili, mislim, da ne bote za zeló vzeli, ako vas tukaj prijazno vprašam, zakaj ne spolnujete svoje obljube, in da vas opominjam, da bi mi tistih dolžnih petdeset goldinarjev precej, še ta mesec, plačali. Ko bi tega ne storili, bi bil prisiljen, da bi vas mogel za ves znesek tirjati. Vem pa, da tega ne bo treba, ker mi bote kmali odgovorili in plačali. Z Bogom!

Vaš

prijatelj
Juri Zajec.

V Brežicah . . .

B. Pravila.

Opomne pisma so take, v katerih koga, ki nam je kaj obljubil, storjene obljube spominjamo.

Pri takih pismih je treba prevdariti:

1. ako je bilo to, česar koga opominjati hočemo, le zgolj iz dobrote obljubljenost, se mora tisti, ki nam je kaj obljubil, le prositi, ne pa naravnost opominjati, da naj spolni svojo obljubo.

2. Ako pa koga opominjamo, da bi spolnil kako dolžno reč, naj se pervikrat le popraša, kako je, da ne

spolnuje svoje obljube. Ako pa tako rahlo opominovanje nič ne izdá, se sme tudi resneje opominjati; vendar pa se je treba ogibati kakih razžaljivih besed.

C. Naloge.

a. Naj se dolžnik opominja drugič, ker na prvi list ni odgovoril.

b. Naj se dolžnik ojstreje opominja tretjič, ker se že za dvakratno opominovanje ni nič zmenil.

c. Spominjaj gospoda, ki ti je obljubil, da te bo za službo priporočil!

9. Odgovorivne pisma.

A. Zgledi.

a. *Brat odgovori mlajšemu bratu na prvo pismo.*

Ljubeznjivi moj Tonček!

Tvoje prvo pismice me je prav zeló razveselilo. Prav zadovoljen sem s tvojim prvim spisom. Iz njega vidim, da že znaš dobro misliti; kdor dobro in pošteno misli, tudi kmali lepo in pošteno piše. Delaj le tako in vbogaj svojega učenika, kmali boš dobro pisal. Vsake reči se mora človek učiti in vaditi, če hoče, da jo dobro zna. Tudi pri spisovanju je taka. Kdor veliko bere, piše in se vadi, kmali dobro piše.

Velikrat mi moraš pisati in mnogo pripovedovati, da se boš privadil dobro in gladko pisati. Do sedaj si se vedno pridno učil; tudi to ti ne bo menda sivih las delalo. Pridnost je kos vsaki teži. — Bodi zdrav in vesel, in piši kmali

svojemu

odkritoserčnemu bratu

V Kropi . . .

Mihu.

b. *Sestrica odgovori na bratovo prošnjo.*

Dragi brat!

Tvoje undanje pismice me je kaj zeló razveselilo. Bala sem se že, ker nisi precej pisal, da bi ljubeznjivim

staršem ne delal večje žalosti. Vidim, da si sedaj ves drugačen. Tako je prav, tak moraš biti. Starši so nama vedno dobri, in skerbé za naju. Nehvaležno in pregrešno bi bilo, ko bi jih žalila, in jim stare ure grenila.

Kakor si mi v svojem pismicu naročil, da bi pri starših za te govorila in prosila, sem berž spolnila tvojo lepo prošnjo, in sem vse poravnala, kar koli mi je bilo mogoče.

Ravno na vertu smo bili. Oče so na klopi v senci sedeli, mati so bili zraven njih, in jaz sem cvetice v venček zbiral. Oče in mati so bili zeló prijazni. Tukaj sem jim tvojo prošnjo počasi spomnila in jih prosila, da bi ti odpustili. Precej so hotli tvoje pismice viditi, in ko sem jim ga pokazala, so bili pri tej priči pri volji, da ti hočejo odpustiti in vse razžaljenje pozabiti, ako boš le znanprej dober in priden, kakor jim obljubuješ. „Vidim, da še ni popačen“, pravijo mati, „ker se spozná, in se kesá, da je hudo storil“.

Ljubi moj bratec! neizrečeno me je veselilo, ko sem slišala mile zanesljive besede ljubih staršev. Povem ti tedaj, da bodi le potolažen in brez skerbi; ljubim staršem pa nemudoma piši, in se jim zahvali za toliko ljubezen. Bodi vedno dober in priden, da te bodo starši radi imeli, in da boš moj ljubi brat, kakor sem tudi jaz

tvoja

zvesta sestra

V Ločniku . . .

Režika.

c. Prijatelj odgovori prijatlu, ki ga je na veselico povabil.

Ljubi prijatelj!

Tvoje prijazno pismice sem veselo prejel. Prepričan sem, da sva resnična prijatla, in da me imaš iz serca rad. Prav zeló me veseli, da bom v nedeljo k tebi prišel, ker sem vselej vesel v tvoji blagi tovaršiji. Pač je lepo, ako ima človek dobre prijatle in znance; boljši so, kakor denar in blago. Če se nam slabo godí, eden drugega tolažimo; če se imamo pa dobro, se zopet skupaj veselimo; to je prava prijaznost in zvesta ljubezen, ki nam je nihče vzeti ne more. — Tukaj ti pošljem

jerbasček naših zgodnjih češenj, da jih bomo v nedeljo skupaj pokusili. Bodi zdrav in vesel, da pride k tebi

tvoj

zvesti prijatelj

Marko.

V Češnjicah . . .

d. Prijatelj odgovori prijatelju, ki ga je prašal, ali bi zemljišče kupil, ali ne.

Dragi prijatelj!

Pisal si mi in me prašal zavoljo zemljišča, ki je v naši vasi na prodaj. Vse, kar le od tega vem, ti bom na tanko povedal.

Zemljišče je na lepem rodovitnem kraju, in večidel vse skupaj okoli hiše, ki stoji na hribcu. Njiv je osem precej velikih, na ktere se kakih trideset mernikov poseje. Travnikov je pet. Trije so pri vodi, dva sta pa v bregu. Gojzdnih delov je tudi pet, kateri so pa že precej posekani. Sim ter tje je pa vendar tudi z mladim lesom že gosto zaraščeno. Koliko da bi celo zemljišče vredno bilo, ti ne vem povedati. Toliko vem, da kupcev zanj ne bo manjkalo, zato ker se to zemljišče k naj boljšim v naši vasi prišteva. Jaz bi ga tebi, ljubi moj prijatelj, kaj privošil, zato ker se dobra zemlja le malokdaj kupi. Pridi tedaj kmali sem, da boš še sam pregledal, in da se boš tudi s prodajavcem kaj pogovoril. Če boš kupil, boš dobro kupil. Z Bogom!

Tvoj

odkritoserčni prijatelj

Janez Orehar.

V Ljubnem . . .

e. Prijateljica prijatelji odgovori, in ji piše, da naj le vzame pesterno, ki se ji ponuja v službo.

Ljuba moja prijateljica!

Kar si mi v poslednjem pismu zavoljo pesterne pisala, ti tukaj nemudoma odgovorim. Tista Uršica je služila pri meni celih pet let. Vse skozi sem bila z njo zadovoljna. Pri otrocih se zna tako dobro obnašati, ka-

kor da bi bila njih prava mati. Zraven je pa tudi dobra in poštena deklica, da je malo takih. Ko bi je bila jaz še potrebovala, bi je gotovo ne bila od hiše pustila; ker so mi pa otroci že odrastli, je sedaj ne potrebujem. Rada vidim, da pride k tebi, zato ker taka dobra deklica gotovo zasluži, da pride v dobro hišo. Vzemi jo le brez skerbi, boš vidila, da ti ne bode žal. Dobra varhinja pri otrocih je veliko vredna.

Prav lepo te pozdravim, in sem

tvoja

odkritoserčna prijateljica

Katra Semenova.

V Kerškem . . .

B. Pravila.

Kedar se na vprašanje s pisanjem odgovarja, se imenuje tako pismo odgovorivno pismo.

Kdor odgovorivno pismo piše, mora:

1. dobro pomisliti, kaj bi se odgovorilo, in kako bi se kratko in razumljivo odgovorilo.
2. Se mora priljudno odgovarjati.

C. Naloge.

a. Prijatelj odgovori prijatelju, ki ga je prašal, ktere bukve bi bral.

b. Stareji in bolj skušeni kmet odgovori mlajšemu, kaj naj seje na svoje prazne njive.

c. Prijatelj odgovori prijatelju, ki ga je prašal, kje bi se kupilo kaj dobre živine.

III. Razne pisma.

a. Prijateljica prijatelji piše, in ji pošlje lepe pesmiške bukvice v dar.

Blaga prijateljica!

Ko sem bila zadnjič pri tebi, si mi veliko lepih pesmic lepo prepevala. Veseli me, da si se tako lepo peti navadila, in da te posebno domače, materinske pes-

mice toliko mikajo. Ni lepšega in prijetnišega, kedar se ljubeznjive prijateljice snidejo in lepo zapojejo. „Pesem le tam slišati ni, kjer ni poštenih ljudi“. Rada te imam, ljuba moja Nežica; ljubim in spoštujem te, kakor svojo naj boljšo prijateljico. Mislila sem torej, kaj bi ti poslala v prijazen spominek. Menim, da sem jo zadela, če ti te le bukvice, polne novih pesmic, prijazno ponudim. Vem, da jih imaš že mnogo, pa takih znabiti še ne. Vzemi jih, in spominjaj se mene, kedar jih bodeš prepevala, ter bodi prepričana, da sem vedno

tvoja

prava prijateljica

*Milka.**V Paznu . . .**b. Prijatelj svari prijatla, ki se je igri vdal.***Ljubi prijatelj!**

Slišal in zvedil sem, da si se začel z igravci bratiti, in da si nekaj časa sim že precej zaigral. Ne zameri, dragi moj Pavle, da ti ravno zavoljo tega te le verstice pišem, in te zavoljo velike nevarnosti, ki te čaka, prijazno svarim in opominjam. Veš, da sem tvoj prijatelj; zato bi me zeló žalilo, ko bi kdaj viditi in slišati mogel, da te je igra storila revnega in nesrečnega. Veliko zgledov bi ti lahko povedal, kako je igra že marsikterega v nesrečo pripravila. Oboje, dobiček in zguba, ima veliko hudega v sebi. Z dobičkom se človek navadi zapravljati in slabo živeti; zguba pa pripelje k tatvini, prepiru in k drugim nerodnostim. Ljubi moj! ne bom ti dalje popisoval, kaj in kako taka huda razvada človeku škoduje, sej sam lahko previdiš, kako je igra zapeljiva. Lepo te prosim, vbogaj svojega prijatla, ki ti iz serca dobro želi! — Nikar ne igray, in opusti to reč. Boš vidil, da se ne boš kesal, in da mi boš še enkrat hvaležen, ker sem ti to nevarno reč odsvetoval. Upam, da boš moje besede posluhnil, in iz tega pisma spoznal, da sem resnično

tvoj

pravi in odkritoserčni prijatelj

*Andrej.**V Žabnicah . . .*

c. *Prijatlu, ki dolgo ni nič pisal.*

Ljubi prijatel!

Kako je vendar to, da mi že tako dolgo nič ne pišeš? Sej si mi obljubil, da mi boš večkrat pisal in povedal, kako se ti bo godilo. Sedaj je pa že veliko časa, že celih šest tednov, preteklo, kar od tebe ne zvem le besedice. Ni poročila, ne pisma, ravno tako, kakor bi te že na svetu ne bilo. Ali si morebiti bolan? Ali imaš preveč opraviti? Ali si pa na me pozabil! Oj, ko bi to bilo, bi me neizrečeno žalilo! — Povem ti, da sem te vselej resnično ljubil, in nič nisem tako želel, kakor, da bi bila midva vedno prijatla. Ljubi moj, ne bom mislil, da si me pozabil, zato ker sem prepričan, da imaš dobro in blago serce. Piši mi tedaj precej, ko moreš, in povej, zakaj si tako dolgo molčal, ter razveseli

svojega

zvestega prijatla

Tineta.

Na Trebižu . . .

d. *Nekdo, ki je bil obdolžen, da je opravljal, se izgovarja in opravičuje.*

Dragi moj Jernej!

Tvoje undanje pismo me je kaj speklo. Očital si mi, da sem jaz nekaj zoper tebe govoril in lagal. Vse sem premislil, pa se kar ne spominjam, da bi bil jaz kdaj kje zoper tebe kaj rekel in le mervico drugače, kakor resnico govoril. Ne vem tedaj, kako more to biti, da si kaj takega mogel od mene slišati in verjeti. — Sam si prepričan, kako rada se imava že od mladih let, in da nama še nikoli nikoli ni šlo kaj nakrižem. Nobene naj manjše zdražbe ti še nikoli nisem naredil, in kako bi tudi kaj takega storiti mogel, ker sem prepričan, da si moj naj boljši prijatelj, ker te ljubim in spoštujem, kakor svojega brata. Le kak malovreden gadov jezik je mogel to razdertje med naju nastaviti, da bi nama pod-

kopal najno terdno prijaznost. Le verjemi mi, dragi moj, da sem jaz v tej reči čisto nedolžen, in da sem vedno, kakor sem bil,

tvoj

pravi in zvesti prijatelj

Juri Cvetko.

V Radgoni . . .

e. Nekdo prosi svojega gospoda, ki ga je razžalil, da bi mu odpustil.

Častiti gospod!

Moja vest me sili, da odkritoserčno spoznam, da sem vam krivico storil, in da se vam je po meni škoda godila. Znano vam je, kaj slaba tovaršija more storiti. Slaba družina me je zapeljevala, da velikrat nisem sploval svoje dolžnosti, ter sem vam marsikaj škodoval. Lepo vas prosim, častiti gospod, ne bodite preveč hudi na me. Stokrat in stokrat sem se že pokesal in storjeno krivico obžaloval. — Prizadjati si hočem, svoj pregrešek, kar bo mogoče, poravnati, in vam zanaprej vedno vdan in prav na tanko pokoren biti. Še enkrat vas lepo prosim, pozabite in odpustite mi mojo nerodnost, in bodite mi, kakor popred, dober in mil gospod, da bom zopet

vaš

ponižni služabnik

Anton Štepanič.

V Slavini . . .

f. Prijatelj, ki mora na vojsko iti, se pri prijatlu poslovuje.

Predragi prijatelj!

Nisim mislil, da se bom od svoje mile domovine in od svojih preljubih prijatlov in znancev tako kmali mogel ločiti. Pred tremi dnevi sem dobil od gosposke povabilo, da moram nemudoma iti k vojaščini. Sliši se, da se bomo na vojsko pripravljali. Kam in kako bomo šli, še sedaj nobeden ne vé. Toliko nam je zapovedano, da moramo hitro skupaj priti. Jutri jo bomo vsi odrinili, kar

nas je v naši dolini poterjenih. Nimam tedaj časa, da bi te mogel še enkrat obiskati, in se z besedo pri tebi, ljubi moj, posloviti. Vzemi tedaj spisano poslovilo za dobro.

Prav lepo se ti zahvaljujem, da si mi bil vedno tako dober prijatelj, in da si mi toliko dobrega storil. Prosim te, da me tudi sedaj, ko več pri tebi ne bom, ne boš pozabil. Oj, dragi moj Tine! spominjaj se me večkrat, in moli za me, da bi nam Bog srečo dal pravično zmagati, in da bi se po tem zopet kmali veselo vidila. — Kodar koli bom hodil, bom tudi jaz vedno na tebe mislil, in ti bom vselej pisal, kedar bom kaj posebnega vedil. Tudi ti mi moraš večkrat pisati, da ne bom mislil, da si me pozabil, in da bom zvedil, kako se bote doma imeli. V duhu te objamem; bodi zdrav in vesel! Bog te obvari! Jaz ostanem vedno

tvoj

zvesti prijatelj

Na Ježici . . .

Miha Milošič.

g. Oče svojemu sinu.

Ljubi moj sin!

Rekel si, da bi rad imel od mene kako pismo v spomin. Dragi moj! ne vem ti boljšega v spomin zapisati, kakor zlate besede, ki jih je nekdanj pobožni oče Tobija govoril svojemu sinu. Hranuj jih, moj nauk so! vrastejo naj se ti v dušo, da ti svetijo po poti skozi življenje. Zapišem ti jih: „Moj sin, poslušaj besede mojih ust, in vtisni jih terdno v svoje serce! Kedar bo Bog tvojo dušo vzel, pokoplji moje telo, in spoštuj svojo mater vse dni njenega življenja. Vedno imej Boga v spominu, in varuj se, da kdaj v greh ne privoliš, in da v nemar ne puščaš zapoved Gospoda, našega Boga. — Napuhu ne pusti gospodovati ne v svojih mislih, ne v svojih besedah; zakaj v njem se je začela vsa spačenost. — Kar nočeš, da bi kdo drugi tebi storil, glej, da ti nikdar drugemu ne storiš. — Išči vselej sveta pri modrem. Vsak čas hvali Boga, in prosi ga, da vodi tvoje pota, in da vsi tvoji sklepi v njem ostanejo“. (4. bukv.)

Bog te blagoslovi po

tvojem

skerbnem očetu

V Zgošah . . .

Matiju.

Tretji del.

Opravične pisma.

V vsakdanjem življenji je mnogo opravkov, ki se ne morejo vselej ustmeno dobro opravljati; mora se tedaj marsikaj, kar kdo hoče in stori, prav na tanko določevati ter zapisovati, da se kaj ne pozabi, in da se ne prigodi kaka škoda. Pisma, s katerimi se opravljajo razne vsakdanje opravila, se imenujejo tedaj opravične pisma. Naj bolj navadne in potrebniše opravične pisma so:

1. Gospodarski in gospodinski zapisniki,
2. Naročilne pisma,
3. Vozne pisma,
4. Ponudne pisma,
5. Prošnje.

1. Gospodarki in gospodinjski zapisnik.

A. Zgledi.

a. *Gospodarski zapisnik Mihata Dolenca.*

Kdaj sem prejel ali izdal.	Za kaj sem prejel ali izdal.	Prejel		Izdal	
		gl.	kr.	gl.	kr.
1866.					
4. svečana	24 mernikov pšenice prodal po 2 gl. 20 kr.	52	80	—	—
12. »	Sebi novo obutalo napravil .	—	—	8	20
19. »	Cesarske davke plačal . .	—	—	20	8
9. sušca	18 cent. sená prodal, po 1 gl. 50 kr.	27	—	—	—
2. rožnika	3 voze mahu prodal po 1 gl. 30 kr.	3	90	—	—
4. »	50 funt. špeha prodal po 40 kr.	20	—	—	—
9. »	10 senosekom 3 dni po 50 kr.	—	—	15	—
29. kimovca	Par volov prodal	120	—	—	—
24. »	Konja kupil	—	—	100	—
1. listopada	Srenjski davek plačal . . .	—	—	—	48
5. »	4 sežnje derv prodal po 5 gl.	20	—	—	—
9. »	Družini nove oblačila napravil	—	—	30	—
26. grudna	Hlapca plačal	—	—	30	—
28. »	Dve teleti prodal po 7 gl. .	14	—	—	—
Skupaj		257	70	203	76

Prejel sem 257 gl. 70 kr.

Izdal » 203 » 76 »

Ostaja še 53 gl. 94 kr.

V Planini na svetega Silvestra dan 1865.

b. *Gospodinjski zapisnik Neže Križajke.*

Kdaj sem prejela ali izdala.	Za kaj sem kaj prejela ali izdala.	Prejela		Izdala	
		gl.	kr.	gl.	kr.
1866.					
14. prosinca	20 $\mathcal{R}$ masla prodala po 52 kr.	10	40	—	—
3. svečana	1 četertnico leče kupila za .	—	—	—	50
8. sušca	Jajc prodala za	—	80	—	—
10. »	Lončarske posode kupila za .	—	—	—	48
18. »	24 lesenih žljic kupila za . .	—	—	—	48
25. »	8 $\mathcal{R}$ solí kupila po 12 kr.	—	—	—	96
29. »	3 štruce sirovega masla prodala po 50 kr.	1	50	—	—
3. rožnika	4 piščance prodala po 40 kr. .	1	60	—	—
8. kimovca	5 $\mathcal{R}$ laškega olja kupila po 42 kr.	—	—	2	10
9. »	4 kèble čebule kupila po 15 kr.	—	—	—	60
20. »	6 železnih pokróvek kupila po 13 kr.	—	—	—	78
24. »	2 jerbasa hrušek prodala za .	1	40	—	—
25. »	10 $\mathcal{R}$ solí kupila po 12 kr. .	—	—	1	20
8. listopada	3 kokoši prodala po 50 kr. .	1	50	—	—
9. »	4 $\mathcal{R}$ rajža kupila po 15 kr. .	—	—	—	60
20. grudna	3 maslice olovine kupila po 15 kr.	—	—	—	45
Skupaj		17	20	8	15

Prejela sem 17 gl. 20 kr.

Izdala » 8 » 15 »

Ostaja še 9 gl. 5 kr.

Na Vranskem 31. grudna 1865.

c. *Zapisnik Petra Slavinca, tkavca.*

Kdaj sem prejel ali izdal.	Za kaj sem prejel ali izdal.	Prejel		Izdal	
		gl.	kr.	gl.	kr.
1866.					
5. prosinca	Jurju Hlebčarju naredil 15 vatlov praznega platna po 10 kr.	1	50	—	—
8. svečana	Kupil 50 <i>fl</i> preje po 30 kr.	—	—	15	—
6. sušca	Prodal en kos platna za . .	14	20	—	—
7. m. travna	4. pomagavcem plačal na mesec po 5 gold.	—	—	20	—
19. rožnika	V grajščino na Goli breg naredil 200 vatlov platna po 7 kr.	14	—	—	—
11. mal. serp.	Berda dal popraviti	—	—	1	15
20. kimovca	Prodal en kos platna za . .	20	—	—	—
Skupaj . .		49	70	36	15

Prejel sem 49 gl. 70 kr.

Izdal » 36 » 15 »

Ostaja še 13 gl. 55 kr.

*V Brezji . . .***B. Pravila.**

Priden gospodar in skerbna gospodinja, ki znata brati, pisati in številiti, si napravita bukvice, v ktere vse poredoma in na tanko zapisujeta, kar med letom prejemata in izdajata. Na koncu leta se vse to pregleda in izštevili, da se vidi in vé, ali se je dobro ali slabo gospodarilo. Take bukvice se imenujejo gospodarski ali gospodinjski zapisnik. Gospodarski ali gospodinjski zapisnik se tako le naredi:

1. Zgoraj se postavi gospodarjevo ali gospodinjino ime.
2. Se odmerijo štirje prostori po dolgem doli. V prvega na levem kraji se postavi leto, mesec in dan,

kdaj se je kaj prejelo ali izdalo. V drugi prostor pride reč, za katero se je kaj prejelo ali izdalo. V tretji prostor se zapišejo goldinarji in krajcarji, ki so se prejemale, in v četerti goldinarji in krajcarji, ki so se izdajali.

C. Naloge.

- a. Naj se sestavi perični zapisnik!
- b. Naj naredi zapisnik hlapec, ki je eno leto namesto gospodarja gospodaril.
- c. Kako naj naredi zapisnik sadjorejec, ki ima velik vert, in prodaja sadje?

2. Naročilne pisma.

A. Zgledi

- a. *Prodajavec si naroča svinčnikov.*

Gospod *Franc Kos*, trgovec v Zagrebu.

Pri Zidanem mostu . . .

Prosim, nemudoma mi pošljite:

60 zvezkov navadnih svinčnikov,

20 zvezkov s št. 5 v črnem lesu,

25 zvezkov s št. 5 v rudečem lesu,

25 zvezkov s št. 4 v črnem lesu.

Kedar dobim blagó, pošljem precej denar.

Z Bogom!

Marka Srakar,
prodajavec.

- b. *Posestnik si pri kolarji naroča nov voz.*

Spoštovani kolar *Jernej Jež* v Bolcu.

V Dolini . . .

Jaz bi do sv. Jakopa t. l. rad imel nov voz ali kola, težke za dva vola, in želim, da bi jih dobil že okovane.

Prosim vas, povejte mi, če jih morete narediti do imenovanega časa, in koliko da bi hoteli za to delo.

Z Bogom!

Janez Čebular,
posestnik.

c. Nekdo se apnarju priporoča za apno.

Spoštovani *Martin Kropivec*, apnar v Pečéh.

Na Logu . . .

Po Kresu tisti dan bom začel prezidovati svojo hišo, in za to potrebujem 500 mernikov negašenega apna. Prosim vas, pošljite mi ga teh 500 mernikov po svojem vozniku do omenjenega časa. Denar vam bom poslal po možu, ki mi ga pripelje. Zanašam se, da mi bote dali dobro blago. Z Bogom!

Luka Strehar,
po domače Smrekar,
posestnik.

B. Pravila.

Kedar hoče kdo od koga kupiti ali sploh dobiti kako reč ali blago, si ga mora pri njem naročiti. Pismo, v katerem si kdo pri kom kaj naroča, se imenuje naročilno pismo.

V naročilno pismo je treba na tanko zapisati:

1. kakošnega blaga ali reči, in koliko od tega hoče kdo dobiti. Številke in vse, kar se piše, pa mora biti prav določno pisano, da se ne pripetí kaka zmota.

2. Se mora povedati, kdaj in kam naj se pošlje, ali kdo bo prevzel naročeno reč.

3. Se mora določiti, kdaj in kako se bo naročena reč ali blago plačevalo.

4. Se navadno opuščajo vsi vljudni ogovori, in namesto teh se zgoraj v pismu postavi napis tega, komur se piše, zraven pa tudi precej kraj, dan, mesec in leto.

5. Se piše na pol pole v četertinki, in pismo se zloži in zapečati navadno brez zavitka.

C. Naloge.

- a. Čevljar si pri usnjarji naroča različnega usnja.
- b. Železnikar si pri fužinarji naroča železa.
- c. Žitni kupec piše v žitno zalogo po 50 vaganov pšenice.

3. Vozne pisma.

A. Zgledi.

- a. *Nekdo pošilja pšenico iz Ljubljane v Kranjsko goro.*

Vozno pismo.

V Ljubljani . . .

Po vozniku Antonu Kašmanu iz Šiške pošiljam gospodu Janezu Jariču, žitnemu kupcu v Kranjsko goro trideset mernikov egiptovske pšenice v dveh sodih, znamenovanih s KL. Ako to žito dobro obvarovano in v pravem času, to je, do 18. t. m. prejmete, plačajte vozniku 80 kr. od mernika.

Ambrož Terček,
kupec.

- b. *Nekdo pošilja železo.*

Vozno pismo.

Na Kladvu . . .

Po vozniku Valentinu Jagliču iz Srednje vasi pošiljam gospodu Tomažu Pozniku, fužinarju v Kamni gorici, petdeset centov obdelanega železa. Ako blago v pravem času, to je, od danes v treh dneh prejmete, plačajte vozniku 30 n. kr. od centa. Z Bogom!

Vaš

Ciril Javornik,
fužinar.

Vozno pismo.

V Ipavi . . .

Po vozniku Silvestru Čelesniku iz Ipave pošiljam gospodu Lovretu Čuku, gostivničarju v Doljih, dva soda letošnjega vina (mošta), ki sta zaznamovana z Δ . Ako to vino dobro obvarovano in v pravem času, to je, v dveh dneh, prejmete, blagovolite plačati vozniku 10 gl. avstr. velj.

Vam

vdani

Jakop Krovar,
vinogradnik.

B. Pravila.

Pismo, ktero se piše, da ga s sabo vzame voznik, ki kako blago prevzame ali kam pelje, se imenuje vozno pismo.

V vozno pismo se mora zapisati:

1. voznikovo imé in kraj, iz kterega je domá.
2. Se postavi imé, stan in kraj tistega, kteremu se blago pošilja.
3. Se imenuje poslano blago, in se zapiše, koliko ga je, kako je zavito ali zabito, in s čim, in kako je zaznamovano.
4. Se mora zapisati, koliko je treba voznine plačati, koliko od vsakega centa, ali pa od vsega blaga skupaj, kakor se je pogodilo z voznikom.
5. Se mora povedati, kdaj se je blago oddalo, in doklé mora priti na svoje mesto.

C. Naloge.

- a. Nekdo pošilja nekemu teržinarju 5 centov prediva.
- b. Kupec gostivničarju pošilja kave in sladkorja.
- c. Kmet tesarju v mesto pošilja 7 obrezanih hrastov.

4. Ponudbine pisma.

A. Zgledi.

a. *Tesar se županu ponuja, da bi delal nov most.*

Spoštovani oče župan!

Zvedil sem, da bote pri vas delali nov most čez Kerko, in da ste vi pooblaščen, da jemljete delavce za to delo. Ker sem jaz že v več krajih delal večje in manjše mostove, in menim, da so srenje povsod zadovoljne z mojim delom, se tudi vam, blagi oče župan, ponujam za to delo, in prosim, da bi ga meni izročili. Obljubim vam, da si bom vse prizadjal, da vam postavim dobro delo in vam popolnoma ustrežem. Tega vas zagotavlja

Vam

ponižno vdani
Valentin Sirar,
tesarski mojster.

V Zgornji beli . . .

b. *Hlapec se gostivničarju ponuja v službo.*

Spoštovani gostivničar!

Slišal sem, da bo vaš dosedanji hišni hlapec šel v mesto služiti, in da vi sedaj iščete drugega hlapca. Jaz sem že služil po več gostivnicah, kakor kažejo spričala, ki jih vidite tukaj v pismu. Povem vam, da bi me prav veselilo, ako bi vi mene v službo vzeli. Obétam vam, da bi vam jaz zvesto služil.

Vam

vdani služabnik
Anton Gradovec,
hišni hlapec pri Voljbenku.

V Sežani . . .

c. *Nekdo ponuja derva na prodaj.*

Častiti gospod!

Un dan ste bili pri nas, in ste popraševali po dervih, da bi jih kupili za olarijo. Ker takrat mene ni bilo domá, vam ponujam tukaj iz svojega vélikega gojzda mehkih derv, ki mi jih je po zimi sneg polomil, in ki so že večidel razsekane in za na prodaj pripravljene. Ako vam je drago, pridite jih sami pogledat, ali pa pišite, da jaz k vam pridem, da se zgovoriva zavoljo cene in še drugo, kar je treba. Verjamite mi, da bote pri meni dobili dobre derva, takih, kakoršnih ravno potrebujete. Zdravi!

Vam

vdani

Gregor Dimar,
po pomače Teličar.

V Podgorjah . . .

B. Pravila.

Pismo, v katerem kdo komu ponuja kaka službo ali blago, se imenuje *ponudno pismo*. Take pisma se morajo prav varno pisati, da si kdo z njimi več ne pokvari, kakor koristi.

Pisati se morajo:

1. pošteno, to je, da se ne obeta več, kakor kdo more storiti, in da se nihče ne žali.

2. Naj bolje se priporoča s tem, da se kaže na dela in službe, ki jih je že kdo storil in opravljal, in na uterjene spričala.

C. Naloge.

a. Mizar se srenji ponuja, da bi naredil v novo šolo mizar-ske dela.

b. Izučen vertnar se ponuja za grajščinskega vertnarja.

c. Sadjorejec posestniku ponuja drevesa iz svoje velike drevesnice.

5. Prošnje.

A. Zgledi.

a. *Sin prosi, da bi mu gosposka izročila delščino, ki jo ima po svojem očetu.*

Slavna c. k. sodnija!

Juri Leskovec iz Poljan spodobno prosi, da bi se mu izročila delščina, katero ima po svojem očetu in znaša 500 gl. avstr. velj. Svojo prošnjo pa podpira s sledečimi razlogi:

- A 1. Je, kakor kaže rojstni list A, dopolnil 24. leto.
2. Je vse storil, kar mu je bilo zavoljo tega po očetovem poslednjem sporočilu 5. sušca 1850. l. storiti naloženo. Da je tako, to se
- B vidi iz priloženega pisma B.
3. Bi rad nekaj zemljišča kupil, in na svoje delati začel.
4. Obéta, da bo svoje premoženje dobro obračal in se zmiraj lepo in pošteno obnašal.

V Poljanah . . .

Juri Leskovec.

Zunaj se zapiše:

Slavna c. k. sodnija

v

Loki.

Juri Leskovec iz Poljan, v hiši št. 65,

prosi, da bi se mu izročila, delščina, katero ima po svojem očetu,

S prilogama A in B.

b. Nekdo prosi, da bi se mu dovolilo narediti pri vodi Bistrici nov mlin.

Slavna c. k. okrajna gosposka!

France Jenko, kmet v Kamnjah, ponižno prosi, da bi se mu na njegovem zemljišči pri vodi Bistrici v Bohinji dovolilo, nov mlin narediti, in podpira svojo prošnjo s sledečimi razlogi:

1. Ni v tem kraji celo uro okoli in okoli nobenega mlina.
2. Je voda Bistrica dosti velika, in prav pripravna za to.
3. Je prosivec mlinarskega dela dobro vaje, ker je že, kakor kaže priloženo spričalo %/, več let v mlinu delal.
4. Si bo prizadeval, da bo ljudem dobro in zvesto stregel.

V Kamnjah . . .

France Jenko.

Zunaj se zapiše:

Slavna c. k. okrajna gosposka

v

Radolici.

France Jenko, kmet v Kamnjah, hišna št. 24,
prosi, da bi se mu dovolilo pri
vodi Bistrici nov mlin na-
rediti.

S prilogo %/.

c. Učenec prosi, da bi se mu zaloga (štipendija) podelila.

Prečastiti knez in škof!

Jožef Stojan, učenec perve latinske šole, ponižno prosi, da bi se mu izpraznjena Strojeva zaloga podelila, in podpira svojo pohlevno prošnjo s sledečimi razlogi:

1. Se je v prvi polovici šolskega leta dobro učil in obnašal, kakor kaže priloženo spričalo A.
2. Je sin ubožnih staršev, in je kakor priča priloženi ubožni list B, podpore resnično potreben.
3. Je Pod Tabrom domá in z vtemeljivcem te zaloge v rodu, kakor kaže rojstveni list C in rodoslovni list D.

V Ljubljani . . .

Jožef Stojan.

Zunaj se zapiše :

Prečastiti knez in škof

V

Ljubljani.

Jože Stojan, učenec perve latinske šole v Ljubljani,

ponižno prosi, da bi se mu podelila izpraznjena Strojeva zaloga.

S prilogami A, B, C, D.

B. Pravila.

Pismo, s katerim kakega človeka ali kako gosposko kaj prosimo, se imenuje prošnja.

Prošnja se mora tako le spisati:

1. Se vzame večidel cela pola popirja, ki se po sredi doli pregane, ter se piše le po desni strani.

2. Pod verhom se postavi naslov, in potlej se ob kratkem zapiše, kaj se prosi.

3. Se naštejejo razlogi, zavljo katerih pričakujemo, da se bo prošnja uslišala. Ako se pa prošnja opira na kake spričala, se morajo spričala zaznamovati in k prošnji priložiti.

4. Na koncu, na levi strani, se zapiše kraj, dan, mesec in leto, in na desni strani malo spodaj se postavi imé tistega, ki prosi.

5. Zunaj na desni polovici se zapiše napis z naslovom, komur ali kamor se oddaja prošnja.

6. Malo spodaj se zapiše imé, stan in prebivališče tistega, ki prosi.

7. Spodaj se prav ob kratkem postavi, kaj se prosi, in koliko je še priloženih drugih pisem.

8. Prošnje morajo imeti kolek ali štampelj.

C. Naloge.

a. Učenec v prvem letu višje realke c. k. vlade prosi, da bi ne plačeval učnine.

b. Nekdo c. k. okrajne gosposke prosi, da bi smel napraviti gostivnico.

c. Nekdo c. k. okrajne gosposke prosi, da bi smel zidati pri cesti novo hišo.

Četerti del.

Javne pisma.

Velikrat je treba, da se zapiše, kar se je storilo, dogovorilo, ali, kar kdo želi, da bi se naznanjalo ali zgodilo. Pisma, ki se v takih zadevah pišejo, se imenujejo očitne ali javne pisma, zato ker očitno ali javno kažejo, kar se je zapisalo.

Naj bolj navadne javne pisma so:

1. Izpiski ali konte,
  2. Pobotni ali plačilni listi (kvitunge),
  3. Prejemni listi,
  4. Dolžne pisma,
  5. Prepustne pisma,
  6. Nakazne pisma,
  7. Pooblastila,
  8. Pogodbe,
  9. Spričala ali svedočbe,
  10. Očitne naznanila,
  11. Poslednje sporočilo, oporoka ali testament.
-

1. Izpiski ali konte.

A. Zgledi.

a. *Mizarjev izpisek.*

Izpisek.

Antonu Rogaču, kmetu v Podgorji, sem naredil té le mizarske reči:

1866.		gl.	kr.
5. prosinca	2 novi mizi iz orehovega lesa	6	—
7. svečana	4 nove stole po 2 gl. 20 kr.	8	80
5. sušca	3 nove skrinje iz smrekovega lesa po 4 gl. 50 kr. . . .	13	50
18. »	Dvoje vrata popravil	—	50
Skupaj		28	80

V Tupaličah . . .

Janez Potočnik,
mizar.

Teh 28 gl. 80 kr. avstr. velj. sem prejel.

Janez Potočnik.

b. *Izpisek kovaškega dela.***Izpisek.**

Gospodu Antonu Godcu, grajščaku na Skali, sem naredil té le reči:

1866.		gl.	kr.
8. svečana	2 novi sekiri po 52 kr. . . .	1	4
9. »	Nov voz okoval	8	—
8. sušca	2 verigi naredil po 2 gl. 45 kr.	4	90
10. »	3 gnojne vile popravil . . .	—	45
14. »	2 lemeža podstavil	1	15
18. kimovca	Brano popravil	—	52
20. »	2 novi lopati naredil po 50 kr.	1	—
Skupaj		17	6

V Srednji vasi . . . . .

Šimon Poljanec,
kovač.

Teh 17 gl. 6 kr. avstr. velj. sem prejel.

Šimon Poljanec.

c. Čevlarjev izpisek.

Izpisek.

Gospodu Matevžu Lisičarju, meščanu v Velkovcu, sem naredil to le obutalo:

1866.		gl.	kr.
20. svečana	Gospodarju nove škornje . .	6	20
26. »	Gospodinji 3 pare čevljev, par po 1 gl. 80 kr.	5	40
8. rožnika	Starjemu sinu 2 para škorenj podšel	3	50
9. »	Hlapcu nove škornje naredil	5	50
Skupaj		20	60

V Velkovcu . . .

Lenart Maček,
čevljar.

Teh 20 gl. in 60 kr. avstr. velj. sem prejel.

Lenart Maček.

d. Tergovčev izpisek.

Izpisek.

Gospodu Janezu Moravcu, posestniku v Senožecah, sem prodal té le reči:

1866.		gl.	kr.
18. sušca	4 vatle črnega sukna po 4 gl. 36 kr.	17	44
29. »	4 vatle volnéne robe za hlače po 2 gl.	8	—
5. vélikega travna	5 vatlov pisane tkanine po 50 kr.	2	50
1. rožnika	2 mizna perta po 3 gl. 10 kr.	6	20
Skupaj		34	14

V Novem mestu . . .

Martin Golob,
tergovec.

Teh 34 gl. 14 kr. avstr. velj. sem hvaležno prejel.

Martin Golob.

B. Pravila.

Rokodelci in kupci imajo knjigo, v katero zapisujejo reči, ki jih komu delajo ali prodajajo, in iz ktere potem izpisujejo te reči z zneskom vred svojim naročnikom ali odjemnikom. Taki listi se imenujejo izpiski ali konte.

V izpisek se mora zapisati:

1. imé tistega, komur je kdo kaj naredil ali prodal.
2. Naredé se štirje prostori. V prvega se zapiše kdaj, v drugega kaj se je naredilo ali prodalo, in v zadnja dva se postavijo goldinarji in krajcarji izšteviljene cene, po kateri se je delalo ali prodajalo.
3. Spodaj se zapiše kraj, dan, mesec, leto in imé tistega, ki je kaj delal ali prodajal.
4. Kedar se denar prejme, se spodaj zapiše, da je plačano.
5. Na izpisek se mora pritisniti kolek ali štempelj.

C. Naloge.

- a. Naj se naredí krojačev izpisek!
- b. Naj se spiše kolarjev izpisek!
- c. Učenec naj staršem zapiše, kako je porabil svoj denar.

2. Pobotni ali plačilni listi (kvitunge).

A. Zgledi.

- a. *Pobotni list za hišnino.*

Pobotni list.

Jaz, Janez Šolar, sem danes prejel od Matija Stroja trideset goldinarjev avstr. velj. za hišnino od svetega Jurja 1866. l. do svetega Jurja 1867. l.

V Šentjurji . . .

Janez Šolar.

b. *Pobotni list za zasluženi denar.***Pobotni list**

za dvajset goldinarjev avstr. velj., ktere sem jaz, Miha Hlebčar, od gospoda fajmoštra v Smledniku za zidarsko delo pri farni cerkvi danes res in pošteno prejel.

V Smledniku . . .

Miha Hlebčar,
zidar.

20 gl. avstr. velj.

c. *Pobotni list za vernjeni denar.***Pobotni list,**

s katerim jaz, Tone Vehar, poterjujem, da mi je Jožef Mihelič, kmet v Mošnjah, dve sto goldinarjev avstr. velj., ki sem mu jih pred 3 leti posodil, danes res in pošteno vernil.

V Mošnjah . . .

Tone Vehar,
kerčmar.

200 gl. avstr. velj.

d. *Pobotni list za izplačani delež.***Pobotni list,**

s katerim jaz, Valentin Cunjar, poterjujem, da mi je moj brat Franc tri sto goldinarjev avstr. velj., ki so mi jih moj ranjki oče v oporoki 30. junija 1865. l. izgovorili, gotovo in na tanko izplačal, tako, da ne morem ne jaz, ne moji nasledniki v tej reči nič več térjati.

V Rudniku . . .

Valentin Cunjar,
prejemnik.
Juri Sever, priča.
Marka Burja, priča.

300 gl. avstr. velj.

e. Pobotni list za obresti.

Pobotni list

za dvanajst goldinarjev in 50 kr. avstr. velj., ktere sem jaz, Peter Slamničar, od Janeza Vesela kot obresti za celo leto 1865. od kapitala 250 gl. resnično prejel.

Na Luži . . .

Peter Slamničar.

12 gl. 50 kr. avstr. velj.

f. Pobotni list za plačani kapital z obrestimi vred.

Pobotni list

za pet sto goldinarjev avstr. velj., ktere sem jaz Andrej Turek, 1. novembra 1860. l. Pavlu Verbetu, po domače Klančarju, posodil in 7. januarja 1861. l. vpisal, in ktere mi je danes imenovani dolžnik z obrestimi vred popolnoma vrnil in plačal, tako, da mu tudi dajem pravico, naj se ta dolg z njegove hiše v Dupljah št. 17, ki je v zemljiških bukvah teržiške grajščine pod št. 83. zapisana, brez daljnega vprašanja izbriše.

V Otoku . . .

Andrej Turek,
posestnik.

500 gl. avstr. velj.

g. Plačilni list, v katerem se odpisuje le nekoliko dolga.

Pobotni list na vžemje.

Alojzi Bezeg, hišnik v Ribnem, mi je danes resnično plačal petdeset goldinarjev avstr. velj. na dolgu, kterega je bilo 200 gl., kar mu tedaj s tem pobotnim listom od tega dolga odštevam.

Na Ravnem . . .

Tomaž Vranič,
kupčevavec.

50 gl. avstr. velj.

h. Dva se nasprotno pobotávata.

Nasprotni pobotni list.

Mi dva, Janez Taškar in Anton Molè, sva izštela, koliko sva eden drugemu dolžna, in sva se eden z drugim tako pobotala, da do danes eden drugega ne moreva za nič térjati. Za tega voljo sva vse spise, ki sva jih za dolge eden od drugega imela, uničila, in izrekava, da so sedaj neveljavne vse take pisma, ki bi morda še kje bile. Ta pobotni list sva si oba spisala in podpisala.

Na Brodu . . .

Janez Taškar,
kupec.

Anton Molè,
kupec.

B. Pravila.

Pobotni ali plačilni list (kvitunga) je pisano poterdilo, da je kdo od koga kaj denarja ali blaga resnično prejel.

V pobotni list se mora zapisati:

1. koliko se je denarja ali blaga prejelo. To se zapiše s čerkami, da se ne more izbrisati in kaj več ali menj zapisati.

2. Se zapiše imé tistega, ki je denarje prejel, in imé tega, od kogar jih je prejel.

3. Se mora povedati, zakaj se je denar prejel.

4. Prav blizo konca pisma se zapiše še kraj, dan, mesec, leto in imé prejemnikovo in pa prič, če jih je treba. Tudi je navada, da se spodaj na levi strani prejeti znesek še s številkami pristavi.

5. Včasí pa se poterjuje le nekoliko plačanega dolga; včasí pa se tudi dva, ki sta eden drugemu dolžna, tako pobotata, da nobeden drugega nič ne térja. Plačilni listi, ki se spisujejo v takih zadevah, se imenujejo pobotni listi na vžémje in nasprotni pobotni listi.

6. Pobotni listi morajo imeti postavni kolek ali štampelj.

C. Naloge.

a. Naredi pobotni list za polletne obresti od kapitala 860 gl. avstr. velj. s 6 gl. od sto!

b. Sostavi pobotni list za 80 gl. enoletne najemščine od najetega zemljišča!

c. Neka gospodinja dobi od učenca na leto 200 gl. za hrano in za stanovanje, katero je imel pri njej. Kako bo naredila za ta denar pobotni list?

3. Prejemni listi.

A. Zgledi.

a. *Nekdo poterjuje, da je pri njem denar hranjen.*

Prejemni list.

Jaz, Martin Rogan, mesar na Dolgem, sem danes od našega gospoda kaplana Matevža Mraka trideset križavek po 2 gl. 30 kr. srebra resnično prejel, da jih hranim, in jim jih zopet nazaj dam, kedar pridejo iz Ipave, kamor mislijo te dni popotovati.

Na Dolgem . . .

Martin Rogan,
hišnik.

b. *Nekdo poterjuje, da je prejel zlato uro.*

Prejemni list.

Jaz, Luka Seršen iz Jesenic, poterjujem, da mi je gospod Jakop Vernik zlato uro, ki je vredna okoli sedemdeset goldinarjev, hraniti dāl, dokler iz Ljubljane nazaj pride, kamor misli iti prihodnji teden.

V Breznici . . .

Luka Seršen,
posestnik.

c. *Nekdo poterjuje, da je prejel zapečateno pismo, da bi ga oddal drugemu.*

Prejemni list.

Jaz, Peter Rožič, tergovec v Zagrebu, poterjujem s tem listom, da je gospod Jože Levec, posestnik iz Železnikov, zapečateno pismo do gospoda Alojzija Trebnika, kupca v Zagrebu, ker ga ravno ni bilo domá, danes pri meni pustil, da mu ga dam, kedar domú pride.

V Zagrebu . . .

Peter Rožič,
tergovec.

B. Pravila.

Pismo, v katerem poterjujemo, da smo denarje, blago ali kako drugo reč od koga prejeli, da bi jo hranili, komu oddali i. t. d., se imenuje prejemni list.

V prejemni list se zapiše:

1. kdo je kaj prejel, od koga je prejel, kaj in za koga je prejel.
2. Povedati se mora, pri kateri priložnosti je prejel, in za koliko časa.
3. Postavi se spodaj kraj, dan, mesec, leto in imé tistega, kateri kaj prejme.

C. Naloge.

a. Naredi prejemni list nekemu, ki ti je oddal zapečateni zvezek podobic, da jih oddaš gospodu fajmoštru!

b. Nekdo je pustil pri tebi zabit sod vina z znamnjem AL, s št. 5, da ga oddaš nekemu gostivničarju. Naredi mu prejemni list!

c. Nekdo gre na pot, in hrani pri tebi deset cekinov po 4 gl. 50 kr. do tistega časa, da pride nazaj. Poterdi mu, da si jih prejel!

4. Dolžne in poroške pisma.

A. Zgledi.

a. Nekdo vzame na posodo 50 gl. v bankovcih, in hoče od njih po 5 gl. od sto plačevati in jih v dveh letih vrniti.

Dolžno pismo.

Jaz, Anton Mervar, po domače Sodar v Medvedovem selu, s tem pismom poterjujem, da mi je Verban Tratar za mojo potrebo danes posodil petdeset goldinarjev avstr. velj. v bankovcih, in da mu hočem ta denar v dveh letih gotovo vrniti, do tistega časa pa tudi obresti po pet goldinarjev od sto plačevati.

V Medvedovem selu . . .

Anton Mervar, dolžnik.

Miha Trudar, priča.

Luka Boltar, priča.

b. Dolžno pismo za 600 gl., za ktere bo dolžnik plačeval po 5 gl. od sto, in jih bo vrnil, kedar mu jih bo upnik pol leta popred odpovedal.

Dolžno pismo.

Jaz, Matevž Lipar, za se in za svoje naslednike veljavno poterjujem, da mi je g. Alojzi Pavlič, tukajšnji tergovec, danes posodil in gotovo naštel šest sto goldinarjev avstr. velj. Zavezujem se, da bom od teh denarjev plačeval na leto po pet goldinarjev od sto, in jih bom v enaki veljavi pošteno vrnil g. Alojziju Pavliču ali njegovim pravim naslednikom, in sicer pol leta potem, kedar mi bodo napovedani. V zagotovilo tega kapitala in obresti zastavljam svojo hišo, ki je v Stranski vasi s št. 17, in je zaznamovana v zemljiški knjigi bokalske grajščine v zapisniku pod urb. št. 39, in dopuščam g. posojevavcu pravico, da se ta dolg ondi vpiše.

V Stranski vasi . . .

Matevž Lipar, dolžnik.

Juri Božič, priča.

Anton Selan, priča.

c. *Nekdo je za zgoraj imenovanega dolžnika porok.*

Poroško pismo.

Jaz, France Dolinar, se s tem pismom zavežujem, da bom tistih šest sto goldinarjev z izgovorjenimi obrestimi vred avstr. velj., ktere je g. Alojzi Pavlič, tergovec v Stranski vasi, Matevžu Liparju, ravno ondi 15. januarja 1866. l. posodil, jaz plačal, če jih Matevž Lipar ne bo mogel o pravem času plačati.

Na Dobrovi . . .

Franc Dobrika,
posestnik.

B. Pravila.

Dolžno pismo (obligacija) je pismo, s katerim dolžnik poterjuje, da mu je kdo denarja posodil. V dolžnem pismu se mora na tanko imenovati:

1. posojevavec, to je, tisti, ki denar posodi.
2. Se mora na tanko zapisati, koliko in kakošnega denarja je kdo posodil.
3. Se mora določiti, ali se bodo od posojila tudi plačevale obresti, in po koliko se bode na leto od sto plačevalo.
4. Se mora obljubiti in povedati, kdaj in kako se bo dolg vračal.
5. Se podpiše kraj, dan, mesec, leto in dolžnikovo ime, včasih pa tudi še dve priči, če dolžnik pisma sam ne piše.
6. Kedar se kdo zaveže, da hoče dolg namestiti koga drugega plačati, se naredi poroško pismo. Tak namestni plačnik se imenuje dolžnikov porok.
7. Dolžne in poroške pisma morajo imeti postavni kolek ali štempelj.

C. Naloge.

- a. Naj se naredi dolžno pismo za 300 gl., od katerih bo posojevavec po 4½ gl. od sto na leto plačeval, in jih v treh letih vernil!

b. Naj se sestavi ravno to dolžno pismo s pristavkom, da dolžnik zastavlja za ta dolg neko svojo njivo!

c. Naj se spiše za ta dolg tudi poroško pismo!

5. Prepustne ali odstopne pisma (cesije).

A. Zgledi.

a. *Nekdo prepušča dolžno pismo.*

Prepustno pismo.

Jaz, Miha Podrečar, poterjujem s tem pismom, da Tomažu Kolarju, kmetu v Loškem potoku prepuščam dolžno pismo, katero mi je 5. decembra 1865. l. podpisal in dal Anton Verbar, tergovca iz Novega mesta, za posojenih sto in petdeset goldinarjev avstr. velj. Prepuščam pa to dolžno pismo Tomažu Kolarju tako, da on sme z njim ravnati, kakor s svojim premoženjem.

V Novem mestu . . .

Miha Podrečar,
posestnik.

b. *Nekdo drugemu prepušča terjatev.*

Prepustno pismo.

Jaz podpisani, Martin Jelar, poterjujem, da tistih tri sto goldinarjev avstr. velj., ki mi jih je Anton Predurnik z Viča s h. št. 20 dolžan od 22. februarja 1866. l. s vso pravico prepuščam v last svojemu bratu Jurju Jelarju; izročil sem mu tedaj danes s tem prepustnim pismom vred tudi dolžno pismo, da se more vpisati v zemljiške bukve.

V Ljubljani . . .

Martin Jelar, prepustnik.
Lovrenc Slamnik, priča.
Jernej Svatec, priča.

c. *Odstopno pismo za 2000 gl.*

Odstopno pismo.

Dolžno pismo, ki ga je meni, Jožefu Tepkarju, naredil in dal g. Davorin Vertnik za posojenih dve sto gol-dinarjev avstr. velj., in je podpisan 8. septembra 1865. l., se je steklo; tedaj odstopam in prepuščam s tem pismom teh 200 gl. z obrestimi vred, da jih iztérja Leopold Vehar, hišnik v Šiški, in mu dajem ob enem dolžno pismo, da more v svojem imenu, kakor svoje premoženje za se ta kapital z obrestimi vred iztérjati.

V Šiški . . .

Jožef Tepkar,
posestnik.

B. Pravila.

Kedar kdo komu drugemu prepušča ali odstopa svojo térjatev, in če se to zapiše, se tako pismo imenuje prepustno ali odstopno pismo. V tako pismo se mora zapisati:

1. kdo kaj prepušča ali odstopa,
2. kaj, komu in kdaj se prepušča ali odstopa,
3. po katerih pogodbah se kaj prepušča ali odstopa.
4. Prepustne ali odstopne pisma morajo imeti po ceni kolek ali štempelj.

C. Naloge.

a. Sostavi zgornje prepustno pismo v ravno tem pomenu, pa z drugimi besedami!

b. Oče prepušča sinu 2000 gl., ki mu jih je sosed dolžan. Naredi za to prepustno pismo!

c. A daje B za 20 gl. na leto pravico, da sme čez njegov travnik voziti. Naj se sostavi za to prepustno pismo!

6. Nakazne pisma (asignacije).

A. Zgledi.

a. *Nakaz za 50 gl.*

Nakazno pismo.

Gospod Juri Prevec naj temu, ki je prinesel to pismo — Andreju Tovaršu — izplača petdeset goldinarjev avstr. velj., in naj jih meni prišteje.

V Semiču . . .

Marka Ruda,
tergovec.

b. *Nakaz za dva sežnja derv.*

Nakazno pismo.

Gospod Janez Vodnik, logar iške grajščine, blagovolite mojemu hlapcu Antonu Dolginu dati dva sežnja terdih derv, ktere vam bom jaz plačal.

V Bistri . . .

Martin Telovnik,
pek.

c. *Nakaz za 35 vatlov sukna.*

Nakazno pismo.

Častiti gospod Matevž Mejnik, blagovolite temu, ki vam je prinesel to pismo, odmeriti in oddati 35 vatlov sivega sukna, ki ga meni pripišite.

Pod Smreko . . .

Jožef Dobar.

B. Pravila.

Z nakaznim pismom (asignacijo) naročamo komu, s katerim nasprotno porajtujemo, da dá denarja ali blaga

kakemu tretjemu, in da potem to nam prišteje. V nakazno pismo se zapiše:

1. kdo naj kaj dá ali izplača,
2. komu in kdaj naj se to stori,
3. kaj in koliko naj se dá ali izplača, in
4. komu naj se prišteje ta znesek.

C. Naloge.

- a. Zgoraj zapisano nakazno pismo naj se drugače sostavi!
- b. Naredi nakazno pismo za 20 veder novega vina po 6 gl. !
- c. Spiši nakazno pismo za 30 mernikov pšenice po 2 gl. 12 kr.

7. Pooblastila.

A. Zgledi.

a. Nekdo pooblašča svojega prijatla, naj gre namestu njega k gosposkini obravnavi.

Pooblastilo.

Jaz podpisani, Anton Zobnik, dajem gospodu Ferdinandu Varhu, učitelju v Preski, oblast, naj gre 15. t. m. v Kranj namestu mene k gosposkini obravnavi o dolgeh Matevža Krikarja, bivšega mesarja v Medvodah, in ga pooblaščam, naj je v mojem imenu pri tej obravnavi, ter se zavezujem, da bom vse, kar bo on v tej zadevi storil, tako priznaval, kakor bi bil jaz sam naredil.

V Preski . . .

Anton Zobnik,
kmet.

b. Nekdo drugega pooblašča naj zanj zemljišče kupi.

Pooblastilo.

Jaz, Ureh Malec, s tem pismom Antona Kotnika, meščana v Kamniku, pooblaščam, naj v mojem imenu in namestu mene po mojih vodilih kupuje in kupi Ver-

tarjevo zemljišče, pogodbo podpiše in tudi ves kup plača, in s kratka, naj vse stori, kar spozná, da je treba zavoljo tega storiti pri gosposki ali drugjé, ter mu zagotavljam, da bom vse poterdil, kar bode storil on o zadevi tega kupa, in obétam, da mu bom povernil vse stroške, ki jih bo potrosil pri tem opraviu.

V Kamniku . . .

Ureh Malec.

Juri Stroj, priča.

Anton Tanek, priča.

c. Nekdo pooblastuje prodajavca.

Pooblastilo.

Jaz, Luka Gaber, sem namenil, da bom vso svojo zalogo mnogoverstnega blaga o sv. Petru peljal v Ljubljano na semenj in ga razprodajal za gotov denar, pa tudi na upanje. Ker pa zavoljo bolezni ne morem sam od dóma, tedaj dajem s tem pismom svojemu bratu Jožefu Gabru oblast, naj prihodnji semenj on namestu mene pelje v Ljubljano moje blago, in naj ga prodaja v mojem imenu. Kar bo on v tej zadevi storil, obétam, da bom tako priznaval, kakor da bi bil jaz sam storil.

V spričo tega to pismo podpisujemo jaz in naprosene priče.

V Loki . . .

Luka Gaber.

Anton Samec, priča.

Miha Družnik, priča.

B. Pravila.

Kdor ne more ali noče sam kaj izveršiti, dá komu drugemu svojo pravico ali oblast, da potem drugi namestu njega ali v njegovem imenu opravlja kako reč. Pismo, v katerem kdo kakega drugega pooblašča za kako opravilo, se imenuje pooblastilno pismo ali sploh pooblastilo. V pooblastilu se mora na tanko določiti:

1. kdo koga pooblašča ali komu daje oblast,
2. koga kdo pooblašča, to je, imé pooblaščenčeveo,
3. za katero reč ali opravilo kdo koga pooblašča.
4. Se mora pristaviti, da se bo to, kar stori pooblaščenec, priznavalo.
5. Pooblastila morajo imeti postavni kolek ali štempelj.

C. Naloge.

a. Nekdo svojega rodovinca pooblašča, naj sprejme delščino. Naredi mu pooblastilo!

b. Nekdo zavoľjo bolezní ne more k gosposkíni dražbi, tedaj pooblašča za to opravílo svojega soseda. Spiši mu pooblastilo!

c. Nekdo svojega rodovinca pooblašča, naj namestu njega pri híši gospodari.

8. Pogodbe.

A. Zgledi.

a. *Nekdo kupuje pol zemľje s híšo vred; prodajavec in kupovavec pišeta kupno písmo ali kupno pogodbo.*

Kupna pogodba,

ki sta jo dogovorila in sklenila Matevž Molj, kmet v Mehovem, h. št. 18, prodajavec, — in France Oblak, gostivničar v Gabrijah, h. št. 20, kupec, tako le:

1. Matevž Molj prodaja svoje pol zemľje, ki je v Mehovem s št. 18, in je zapisana v zemľjiških bukvah berdske grajščine v urb. št. 114, z vsem pohištvo in vsemi pravicami vred Francetu Oblaku za tísóč in sto goldinarjev avstr. velj. v polno lastino z dopuščanjem, da se brez opovíre precej sme prepísati.

2. France Oblak kupuje zgoraj popisano zemľjiško in híšno posestvo s pritíklino vred za dogovorjeno kupnó 1100 gl., reci: tísóč in sto goldinarjev avstr. velj.

ter plača precej polovico, t. j. 550 gl.; drugo polovico pa obéta plačati v dveh obrocih, in sicer en del o sv. Jurji, en del pa o božiči 1866. l.; zraven pa prodajavcu dovoljuje, naj se ta dolg vpiše v javne bukve.

3. Prodajavec poverjuje, da je polovico plačila, t. j. 550 gl. gotovo prejel, in plača vse zaostale davke do današnjega dneva; stroške za kupčijo in prepis in vse davke od današnjega dneva naprej pa prevzema in bode plačeval kupovavec.

V spričo te pogodbe so naslednji svojeročni podpisi:

V Mehovem . . .

Jožef Kušar, priča.

Janez Kersnik, priča.

Matevž Molj,
prodajavec.

Franč Oblak,
kupovavec.

b. Nekdo daje v najem svojo njivo.

Najemna pogodba.

1. Janez Sajavec prepušča Marku Zoriču svojo dolgo njivo za vertmi, na katero se poseje 12 mernikov, v najem na štiri leta zaporedoma za to, da mu plača na leto po 24 gl. nejemščine.

2. Marka Zorič Janezu Sajavcu obéta, da bo najemščino vsako leto o sv. Jurji naprej plačeval, sicer pa tudi, da bode skerbela, da bo njiva v dobrem stanu.

3. Davke za to njivo bo plačeval posestnik sam.

V Holozah . . .

Jožef Rekar, priča.

Tomaž Kobilica, priča.

Janez Sajavec,
posestnik.

Marka Zorič,
najemavec.

c. Kmet svoje posestvo izroča starjemu sinu.

Izročilna, oddajanjaška pogodba,

ktera je bila danes v pričo podpisanih mož tako le narejena:

1. Anton Knez, kmet v Slovenskih goricah h. št. 15, izroča svojo celo zemljo, ki je vpisana v zemljiških bukvah skalske grajščine pod urb. št. 92, z vsem pohištvom in vso zalogo vred svojemu starjemu sinu Janezu v popolno lastnino, in mu daje pravico, da se more precej prepisati.

2. Izročevavec s svojo ženo vred si izgovarja stanovanje v izbi iz veže in živež pri sinu in potrebno obleko do smerti, in vsak mesec po 2 gl. poboljška. Tudi mora sin Janez svoji sestri Mici dati delščine iz hiše pet sto goldinarjev avstr. velj. Vse to naj se vpiše na imenovano posestvo.

3. Prejemnik se zavezuje, da bo svoje starše vedno spoštoval in vse storil in izpolnoval, kakor mu naroča pričujoča pogodba.

V spričo tega izročila to pismo svojeročno podpišejo:

V Slovenskih goricah . . .

Miha Srebrè, priča.

Anton Pokoren, priča.

Anton Knez,
izročevavec.

Janez Knez,
prejemnik.

B. Pravila.

V družbenem življenji je večkrat potrebno in se tudi mnogokrat zgodi, da ljudje eden drugemu kaj dajejo, dovoljujejo, ter si to pa uno nasprotno obétajo. Ker pa je treba, da se dogovorjena reč na tanko spolnuje, je posebno v takih okolnostih treba, da se zapiše, kar se je ustno pogodilo. Pisma tedaj, v ktere se pogodbe zapisujejo, se imenujejo *pogodbe* pisma ali sploh pogodbe.

Pri pogodbah se mora na tanko določevati:

1. kdo se dogovarja ali pogaja.

2. Morajo se zaporedoma naštéti vse pravice in zaveze, ki se nasprotno sklepajo.

3. Se mora toliko enakih pogodnih pisem spisati, kolikor je pogodnikov, to je, tistih, ki se med sabo dogovarjajo in pogajajo.

4. Morajo se na vsak prepis podpisati vsi vdeleženci, to je, vsi, kogar se pogodba kaj tiče, in priče, ki so zraven.

5. Vsako pogodno pismo mora imeti tudi postavni kolek ali štempelj.

Pogodbe pa so različne. Naj navadnejše so kupne pogodbe ali kupne pisma, najemne pogodbe ali najemne pisma, izročilne pogodbe ali izročilne ali oddajanske pisma, ženitne pogodbe ali ženitne pisma i. t. d.

C. Naloge.

a. Sosed sosedu prodaja hišo za 800 gl. avstr. velj., katerih kupovavec polovico precej pri kupu plačuje, drugo polovico pa pozneje plača. Naredi naj se tedaj kupno pismo!

b. Nekdo kupcu daje v svoji hiši v najem prodajavnico pri tleh in tri sobe v prvem nadstropji za 6 let, in bo plačeval 100 gl. avstr. velj. hišnine na leto. Naredi naj se najemno pismo!

c. Sosed s sosedom menjava njivo s travnikom, in mu dodaja na travnik še 100 gl. avstr. velj. Naredi naj se zamenjavno pismo!

9. Spričala ali svedočbe.

A. Zgledi.

a. *Spričalo za hlapca.*

Spričalo.

Tomaž Lipnik iz Naklega, 28 let star, je pri meni pet let za hlapca služil, in je bil zmirom tako priden, zvest in pošten, da sem bil z njim popolnoma zadovoljen. Ker se mu pa sedaj boljša služba ponuja, mu z dobro vestjo prav dobro spričalo dam, in ga vsakemu, kakor dobrega in zvestega hlapca, prav zeló priporočam.

V Žavcu . . .

Lovre Sluga,
posestnik.

*Spričalo za deklo.***Spričalo.**

Ana Milčičeva iz Rožja, 40 let stara, je pri meni osem let za deklo služila. Vse leta je bila tako pridna, poštena in zvesta, da sem bil z njo prav zelo zadovoljen. Ker pa seda ne misli več služiti, ji dajem z veseljem prav dobro spričalo, in jo, kakor dobro žensko, prav lepo pohvaljam.

V Reziji na Benečanskem . . .

Jošt Vojska,
posestnik.

*c. Spričalo za péstunjo.***Spričalo.**

Urša Potokarjeva iz Šentjurja na Dolenskem, 19 let stara, je pri meni pet let za péstunjo služila. Ves čas je bila pridna in skerbna pri otrocih, in se je tudi zmirom prav lepo in pošteno obnašala, tako da sem bila z njo prav zelo zadovoljna. Ker so mi pa sedaj otroci odrastli, in je več ne potrebujem, ji naredim hvalno spričalo, in jo vsem materam prav zelo priporočam, da je dobra in skerbna péstunja.

V Kerškem . . .

Katra Dragačevka,
posestnica.

*d. Spričalo za voljo nekega človeka, ki je utonil.***Spričalo.**

15. dan tega mesca, popoldne okoli dveh, sva se šla z Janezom Silarjem iz naše vasi v Soro kopat. Pri kraji Silnikovega travnika, kjer sva se že večkrat kopala, oba kmali v vodo greva. Jaz sem ostal pri kraji, Janez je pa šel bolj na sredo, akoravno sem za njim vpil, naj nikar naprej ne hodi. Ko se hoče obrniti,

se pod vodo skrije, in več ga ni bilo. — Jaz sem vpil in klical, da bi kdo pomagat prišel, pa nobenega človeka ni bilo, in, ker jaz tudi plavati ne znam, nesrečnemu Janezu nisem mogel pomagati. — Drugi dan so ga mlinarji mertvega dobili.

Po zapovedi naše gosposke sem naredil to spričalo, in sem pripravljen, ko bi treba bilo, tudi priseči, da je bilo res tako.

V Oslici . . .

Janez Pustotnik,
hišnik.

B. Pravila.

Pismo, s katerim se priča, kako se je kdo obnašal, ali kako se je kaj zgodilo, se imenuje spričalo ali svedočba.

V spričalo se mora zapisati:

1. ime, stan, starost in rojstven kraj tistega, kteremu se dela spričalo.

2. Zapisati se mora, koliko časa je služil, kako je služil, in kako se je obnašal.

3. Kedar se priča, kako se je kaj zgodilo, se mora pa vse, kar je treba, prav na tanko popisati, in prištaviti, da je to resnica, in da bi se zavaljo tega lahko priseglo, ko bi bilo treba.

4. Na koncu se zapiše kraj, dan, mesec, leto in imé tistega, ki je spričalo naredil.

5. Spričalo mora imeti postavni kolek ali štempelj.

C. Naloge.

a. Srenjski župan priča, da je neki srenjčan v njegovem kraju ubožen in hromoten. Kako bo naredil spričalo?

b. Neki gospodar poterjuje, da mu nova Kurnikova slamoreznica dobro služi, in jo gospodarjem priporoča. Naredi za to spričalo!

c. Nekdo popisuje in priča zavaljo nekega boja.

10. Očitne naznanila.

A. Zgledi.

a. Nekdo naznanja, da daje stanovanje v najem.

Najemno naznanilo.

V hiši, št. 8., v mestu se oddaja lepo stanovanje v 1. nadstropji, s tremi izbami, s kuhinjo, hramom in kletom vred od sv. Jurja t. l. Več o tem se zvé v ravno tej hiši pri hišniku v 1. nadstropji.

b. Nekdo naznanja, da je izgubil jopo, v kateri je imel za 20 gl. bankovcev hranjenih.

Izgubljena jopa.

Črna jopa, v kateri je bilo v žepu 20 pogoldinar-skih bankovcev, je danes izgubljena na poti iz Medvod do Kranja. Pošten človek, ki bi bil našel to jopo, naj bi jo oddal v Kranji pri Jahači, kjer bo dobil za to primerno plačilo.

c. Nekdo prodaja zemljišče s hišo vred.

Na prodaj je

hiša in lepo zemljišče na sorški ravnini, na katero se poseje dobrih 50 mernikov, in pri katerem so tudi 3 travniki in 4 gojzdni deli. Kup in vse drugo o tem naznanja

Anton Čakavec,
po domače Valjar,
gostivničar v Medvodah.

B. Pravila.

Kedar hoče kdo kaj ljudem oznaniti, mora to, kar hoče oznaniti, popisati in ta spis pridjati časniku ali pa ga prilepiti na kak očiten kraj, da ga ljudje

beró, in to je očitne naznanilo. Očitne naznanila morajo biti:

1. prav na tanko, pa vendar kar je mogoče, kratko spisano.
2. Ne sme se oznaniti nič, kar ne bi bilo dovolj spodobno in pošteno.

C. Naloge.

a. Nekdo oznanja, da bi rad kupil hišo, ki bi bila v prijetnem kraju in bi imela tudi vert zraven, in da bi ne veljala več kakor 1000 gl. avstr. velj. Kakošno bo to naznanilo?

b. Neki kupec oznanja, da se je drugam preselil, in vabi ljudi, da bi hodili k njemu kupovat. Sostavi naznanilo!

c. Nekdo svojim rodovincem in prijatlom oznanja, da je nekdo v njegovi rodovini umerl. Naredi naznanilo!

11. Poslednje sporočilo, oporoka ali testament.

A. Zgledi.

a. *Poslednje sporočilo, ki ga je sporočnik sam podpisal.*

Poslednje sporočilo.

V imenu Boga Očeta, in Sina, in svetega Duha. Amen.

Ker nobeden ne vé, kdaj in kako bo umerl, zato sem sklenil pri popolnoma zdravi pameti zapisati svoje poslednje sporočilo, ktero naj veljá po moji smerti.

1. Svojo neumerjočo dušo izročam milostljivemu Bogu; truplo naj se pa pokoplje po katoliški šegi brez posebnih slovesnosti.

2. Poglavitnega dediča vsega svojega premoženja postavljam svojega brata Tomaža, ki je sedaj na vojski na Laškem. Vse naj ima, kar ostane čez mojo potrebo in sporočilo.

3. Sporočam svoji sestri Mici, ktera je omožena z Vertnikovim Janezom, sto goldinarjev.

4. Sporočam naši farni šoli trideset goldinarjev;

naj jih gospod fajmošter po svoji previdnosti za njo porabijo.

5. Ubogemu sosedu Lovretu Janu, ki mi je po dolžnem listu 5. sušca 1865. l. štirideset goldinarjev dolžan, odpuščam ves dolg.

V Savini . . .

Jernej Rotar,
sporočnik.

b. Poslednje sporočilo, ki ga je sporočnik samo podkrišal.

Poslednje sporočilo.

Ker nikomur ni znano, kdaj ga bo Bog poklical iz tega sveta, hočem sedaj pri zdravi pameti svojo poslednjo voljo zastran svojega premoženja razodeti in tukaj zapisati.

1. Svojo ubogo dušo izročam Bogu; truplo naj se pa pokoplje z dvema duhovnoma.

2. Poglavitnega erba vsega svojega premoženja postavljam svojega naj starjega sina Antona; vendar pa mora on:

3. plačati pogreb in pet svetih maš, ki naj se beró za mir in pokoj moje duše.

4. Sinu Tinetu mora dati sto in dvajset goldinarjev, in moji hčeri Meti sto goldinarjev dote.

5. Mojemu staremu hlapcu Jerneju Korošču mora dati pa dvajset goldinarjev.

6. Med uboge naše fare naj se na dan mojega pogreba po gospodu fajmoštru razdelí pet goldinarjev.

V Vešah . . .

† *Matija Golob,*
sporočnik.

Verban Slavec, priča.

Aleš Kušar, priča.

Jakop Sirc, priča.

c. *Poslednja volja, ki so jo priče zapisale.***Spomnica.**

Mi, Jožef Slapnik, Andrej Mehar in Blaže Rogelj, vsi iz Poljan, pričamo in smo tudi priseči pripravljeni, da nam je vsem trem dobro znani sosed in prijatelj France Koder iz naše vasi, kedar nas je k sebi poklical, svojo poslednjo voljo zavoljo svojega premoženja še pri popolnoma zdravi pameti tako le razodel:

1. Njegovo truplo se mora po navadi našega kraja brez posebnih stroškov pokopati.

2. Njegovema sinoma se mora vsakemu po dve sto goldinarjev iz premoženja plačati.

3. Travniki pri cesti se mora od njegovega zemljišča odpisati, in vsi županiji za napravo sadjorejne šole za vselej prepustiti.

4. Svojo ženo Ano je postavil poglavitno dedkinjo vsega svojega premoženja.

V Dolenšičah . . .

Jožef Slapnik, priča.

Andrej Mehar, priča.

Blaže Rogelj, priča.

B. Pravila.

Vse, kar živi na svetu, mora umreti in svet zapustiti. Tudi mi pojdemo enkrat iz tega sveta, in s saboj ne bomo vzeli nič drugega, kakor dobre in hude dela, ki smo jih storili tukaj na zemlji. Vse druge svoje reči pa bomo drugim zapustili. Da se pa na tanko vé, kaj naj se zgodi z našim premoženjem po smrti, je treba, da se naša zadnja volja na tanko sporoči in zapiše.

Pismo, v katerem se sporoča, kaj naj se z našim premoženjem po smrti godi, imenuje se poslednje sporočilo, oporoka ali testament.

Testament se začne navadno s svetim križem, in po tem se mora na tanko zapisati:

1. da se je vse pri zdravi pameti prevdarilo in sporočevalo.

2. Se mora zapisati, kako naj se pogreb opravi.

3. Imenovati se mora poglavitni dedič ali erb, čegar je vse, kar ni drugim odločeno.

4. Potlej se postavijo druge izročila, ki se morajo vse na tanko zapisati, da ni po smerti kakega prepira ali kake tožbe.

5. Zapiše se kraj, dan, mesec, leto, imé sporočnikovo, in če je treba, treh naprošenih prič.

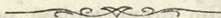
Kdor svojo poslednjo voljo sam piše in podpiše, ni mu treba nobene priče. Ako pa je kdo ne piše sam, morajo podpisati on in tri priče. Ako pa sam pisati ne zna ali že ne more, jo mora pa v pričo treh prič podkrižati.

Testament se pa lahko tudi naredi samo z besedo v pričo treh prič. Da pa priče ne pozabijo, kar jim je bilo naročeno, je dobro, da se zapiše, kar je bilo sporočeno. Tak zapis se imenuje spomnica.

Da so pa priče, ki se k testamentu pokličejo, veljavne, morajo biti moškega spola, saj 18 let stare, pametne in morajo sporočnikov jezik dobro razumeti. Menihi, mladenči, ki še niso 18 let stari, ženske, mutci, glušci, in tisti, ki jih je gosposka že zavaljo kakih krivic kaznovala, ne morejo nikakor biti veljavne priče.

C. Naloge.

- a. Sostavi po prvem zgledu kako enako poslednje sporočilo!
- b. Spiši poslednjo voljo možu, ki ne zna sam pisati!
- c. Zapiši poslednjo voljo, kakor so ti jo priče povedale.

Pristavek.

Štempelj.

Vsakdo mora pri javnih pismih, katerih pravice gosposka varuje, plačevati nekaj odločenega davka. Ta davek se pobira s kolkom ali štempeljnom tako, da se na pismo pritisne štempeljska znamka, to je, da se pismo štempljá. Štempeljna s prikladom vred se meri in plačuje po treh lestvicah. Po lestvici I. se ravnaajo menjice, in nakazne pisma za denar pri kupčevavcih; po lestvici II. se določujejo pobotni listi (kvitunge) in pravne opravičila, pri katerih se štempeljna meri po lestvici; po lestvici III. se merijo dolžne pisma in pogodbe pri kupčiji in pri zamenjavi premakljivih reči i. t. d. Pooblastila in navadne prošnje se sploh štempljajo s 50 kr., v sodnijskih rečeh imajo pa štempelj za 36 kr. za vsako polo. Tudi priloge pri prošnjah morajo biti štempljane s 15 kr. Spričala ali svedočbe imajo tudi po navadi štempelj za 50 kr. za vsako polo; vendar spričala ali svedočbe za posle, pomočnike, rokodelske učence, dninarje in sploh za osebe, ki živé od zaslužka, ki ne preseza navadne dnine, o vedenji, o njih osebnih lastnostih in razmerah pa imajo štempelj za 15 kr. Spričala ljudskih šol so brez štempeljna. Testamenti s čisto zapuščino čez 25 gl. se štempljajo z 1 gl.

Štempeljska mera

po najvišjem ukazu 28. decembra 1864. l.

Léstvica I. za menjice i. t. d.

Avstr. velj.						Davek s prikladom vred	
						gl.	kr.
		do	60 gl.	.	.	—	5
čez	60 gl.	"	120 gl.	.	.	—	10
"	120 "	"	240 "	.	.	—	20
"	240 "	"	360 "	.	.	—	30
"	360 "	"	480 "	.	.	—	40
"	480 "	"	600 "	.	.	—	50
"	600 "	"	720 "	.	.	—	60
"	720 "	"	840 "	.	.	—	70
"	840 "	"	960 "	.	.	—	80
"	960 "	"	1080 "	.	.	—	90
"	1080 "	"	1200 "	.	.	1	—
"	1200 "	"	2400 "	.	.	2	—
"	2400 "	"	3600 "	.	.	3	—
"	3600 "	"	4800 "	.	.	4	—
"	4800 "	"	6000 "	.	.	5	—
"	6000 "	"	7200 "	.	.	6	—
"	7200 "	"	8400 "	.	.	7	—
"	8400 "	"	9600 "	.	.	8	—
"	9600 "	"	10800 "	.	.	9	—

Dalje se od vsakih 1200 gl. plača 1 gl. več, in pri delitvi s 1200 vsak ostanek veljá za polnega.

Léstvica II. za pobotne liste i. t. d.

Avstr. velj.

Davek
s prikladom vred

gl. | kr.

		do	20 gl.	.	.	.	.	—	7
čez	20 gl.	"	40 "	.	.	.	.	—	13
"	40 "	"	60 "	.	.	.	.	—	19
"	60 "	"	100 "	.	.	.	.	—	32
"	100 "	"	200 "	.	.	.	.	—	63
"	200 "	"	300 "	.	.	.	.	—	94
"	300 "	"	400 "	.	.	.	.	1	25
"	400 "	"	800 "	.	.	.	.	2	50
"	800 "	"	1200 "	.	.	.	.	3	75
"	1200 "	"	1600 "	.	.	.	.	5	—
"	1600 "	"	2000 "	.	.	.	.	6	25
"	2000 "	"	2400 "	.	.	.	.	7	50
"	2400 "	"	3200 "	.	.	.	.	10	—
"	3200 "	"	4000 "	.	.	.	.	12	50
"	4000 "	"	4800 "	.	.	.	.	15	—
"	4800 "	"	5600 "	.	.	.	.	17	50
"	5600 "	"	6400 "	.	.	.	.	20	—
"	6400 "	"	7200 "	.	.	.	.	22	50
"	7200 "	"	8000 "	.	.	.	.	25	—

Čez 8000 gl. se od vsakih 400 gl. plača 1 gl. 25 kr.
več; zneski pod 400 gl. veljajo pri tem za polne.

Léstvica III. za pisma i. t. d.

Avstr. velj.

Davek
s prikladom vred

gl. | kr.

		do	10 gl.	.	.	.	.	—	7
čez	10 gl.	"	20 "	.	.	.	.	—	13
"	20 "	"	30 "	.	.	.	.	—	19
"	30 "	"	50 "	.	.	.	.	—	32
"	50 "	"	100 "	.	.	.	.	—	63
"	100 "	"	150 "	.	.	.	.	—	94
"	150 "	"	200 "	.	.	.	.	1	25
"	200 "	"	400 "	.	.	.	.	2	50
"	400 "	"	600 "	.	.	.	.	3	75
"	600 "	"	800 "	.	.	.	.	5	—
"	800 "	"	1000 "	.	.	.	.	6	25
"	1000 "	"	1200 "	.	.	.	.	7	50
"	1200 "	"	1600 "	.	.	.	.	10	—
"	1600 "	"	2000 "	.	.	.	.	12	50
"	2000 "	"	2400 "	.	.	.	.	15	—
"	2400 "	"	2800 "	.	.	.	.	17	50
"	2800 "	"	3200 "	.	.	.	.	20	—
"	3200 "	"	3600 "	.	.	.	.	22	50
"	3600 "	"	4000 "	.	.	.	.	25	—

Čez 4000 gl. se od vsakih 200 gl. plača 1 gl. 25 kr.
več; zneski pod 200 gl. veljajo pri tem za polne.

KAZALO.

Pervi del.

Spisne vaje.

	Stran.
I. Imenovanje	3
II. Popisi	4
III. Basni in povesti	15

Drugi del.

Pisma ali listi.

I. Splošne pravila	26
1. Kaj je pismo, in kako naj se piše	26
2. Naslovi	27
3. Vnanja oblika pisem	28
II. Posebne pravila in zgledi	32
1. Naznanilne pisma	32
2. Prosimne pisma	36
3. Zahvalne pisma	41
4. Vošilne pisma	44
5. Milovavne ali tolaživne pisma	48
6. Povabilne pisma	50
7. Posvetovavne pisma	53
8. Opomne pisma	55
9. Odgovorivne pisma	57
III. Razne pisma	60

Tretji del.

Opravične pisma.

	Stran.
1. Gospodarski in gospodinjski zapisnik	66
2. Naročilne pisma	69
3. Vozne pisma	71
4. Ponudne pisma	73
5. Prošnje	75

Četerti del.

Javne pisma.

1. Izpiski ali konte	80
2. Pobotni ali plačilni listi (kvitunge)	83
3. Prejemni listi	87
4. Dolžne in oporoške pisma	89
5. Prepustne ali odstopne pisma (cesije)	91
6. Nakazne pisma (asignacije)	93
7. Pooblastila	94
8. Pogodbe	96
9. Spričala ali svedočbe	99
10. Očitne naznanila	102
11. Poslednje sporočilo, oporoška ali testament	103

Pristavek. Štempelj	112

